

יְהוָה יִשְׁמַע

פאלקס-ליקם-צייטונג

24 Juni 1903.

פערלאג "פאלקס-בילדונג" ווארשא.

כ"ט סיון תרס"ג.

אינהאלט: איינערע שפראלען: ז. - צווישען צייטונגען און זשורנאלען: מ. נ. ס'ר'קין. - נייעס פון יעדן וואך: I וועלט נייעס; II יודישע נייעס; III צייטקייטע נייעס. - ידעות פון קייטונג. - ווידער קרושעניאן. - די רציחה אין סערביע. - קאנעספאנדענציעס: קראקא: ל. - א גלגול פון א נאמען: ישעיהו לערנער. - אלטעילאך: משה קריינמאן.

יודישע פרויען-וועלט: I אלגעמיינע נייעס; II יודישע נייעס. - מידעות.

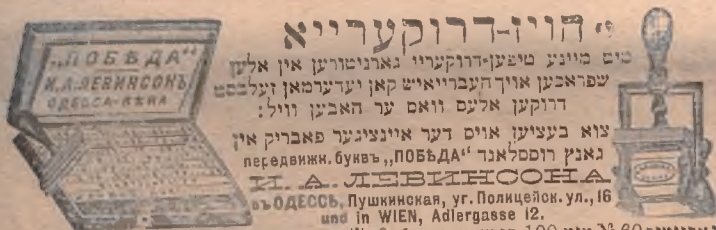
פעליעטאן: מאשקעלי נב; שלום-עליכם.

די קאנדיטעריי פון ברידער קאטליצקי
אין ווארשא:

(1) נאוואליפסקי נומר 8 ביי האטטל "ראססיא" (2 פילע: אייזערנער
טוהיער נומר 3 ביים זאקסישען גארטען
(טעלעפאן 1148 נומר)

געמט אן אלעליי בעשטעלונגען פון קאנדיטעריי זאכען, ווי: טארטען, מאראזש, קאנפיקטען, פראמאנעס און פראשנעס. די אלע סארטען קען מען צו שפּעט בעקומען אין שטרענגסטע כשרות. בעשטעלונגען פון פרעמערע שטעט ווערען פינקטליך פערפערטיגט און ארויסגעשיקט אויף מיטעלמעסיגע פרייזען, ווען ווען מען שיקט צו 25 פראצענט דאנער נעלר.

15-14

1. 100	2. 200	3. 335	4. 62
5. 66	6. 780	7. 1160	8. 67
9. 4.50	10. 5.40	11. 6.50	12. 7.40

אגנעמטען ווערדען איבעראל געזוכט

אומזוסט אהן געלד !!

שיקט מען יעדען א ביבעל וועגען שניידען
און נייקען אלערליי מלבושים. ארעסטע:
Г-жѣ Бертѣ Найдичѣ Варшава.

נור מיט עטליכע רובד

קאן יעדער מענטש ביי זיך אייפֿן אַרש
אגוטע פרנסה איינפֿיהרען. אברויֿכע
ערקלערונג חנם לכל דורש.
Я Найдичъ, Варшава.

מִי־יָדוּעַ! מִי־יָדוּעַ!

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

!לעהרערס מיטטאגע!

וויילט איהר קריגען פרישעס עססען ?
וויילט איהר קריגען געזונטעס עססען ?
וויילט איהר קריגען גענוג צו עססען ?
וויילט איהר קריגען בילליג צו עססען ?

וְאֵלֶּם אִתְּךָ קוֹמְעֵנְדִיג אִין וואַרשא געהן עפֿשען די בעקאנטע **לעדר עדרם מיטטאגע**

אין היבנישטיינעם רעסטאראן, נאלעוויץ 17 — דזיקא 14
 ביטטע נישט צו פערזעסען די אדדעסע. 12-8
 (218)

לעזש און הערש דעם אמת!!

אלע אנאנימירטע ברוכבענדער מיט עלעקטריע
היילען נישט אויס קיין שום ברוך. דאס
גומינקייט פון איינען ברוכבאנד איז נור ער
זאל פֿעסט איינהאלטען דעם ברוך און נישט
דריקען דעם קערפער.
זאלעך פֿערפערטאג
אין איינער טאג
וועלכע איז בעהערט
געווארען מיט
פון דער דאקטארסעק
אויסשטעלונג

Д. Мошковскій, Варшава
Налевки № 37

(135) 50-16

[illegible]

ספרי למוד

הוצאת "תשיבה". מורה בבית הספר העברים בארץ ישראל.
ראשית למודי שפת עבר.
 מתורגמת בנקוד ובלי נקודה עם תרגום המלים ברוסית ואשכנזית
 (באותיות עבריות) ועם תרגומים רבים להתחנך בדבר העברי.

הספר נועד לילדים הרוצים אך לקרוא ולכתוב. הספר שם לב
 לתחלת התלמידים הרוצים ספרים וספרים ושיחות אך מחזקים מחזקים
 הקוראים אל לבם ולא דוחים הספרים אותם יום יום כבית. כביתם ובהיות
 ככל יכלתי השתלל להדגים ע"י השמרים הקטנים והספרים אל הדבור.
 נכון לתחלת הכותב לדבר ולספר את אשר הם יודעים. ככלי להעמיד על מוח
 הילד את כללי הדקדוק השונים לזכרון. נכון לפעול תרגילים רבים להסבין
 אל החקיקה ככלי אשר ידע כי חזקים הם, ולהתחנך בהם אך ע"י הדגל
 והנסיגה. גם כאן בספר הזה ספרים קלים שונים לילדים. באופן אשר
 המורה תבין ימצא לו תמיד ענין לענות בו וישראל את התלמיד בעברית שאלות
 שונות. מאותו ענין שהוא קורא, והתלמיד יענה לו ב"ב בעברית, לפעמים
 בנחות המורה. בעבור התלמיד על כל הספר ירכוש לו כאלף מלים היותר
 נצרכות ורושיות הדיחות והנחות בדבור ובישיות.

מחיר הספר 50 ק"ב, כ"ב בנ"ב 60 ק"ב, כ"ב בנ"ב 65 ק"ב, פארטא 8 ק"ב.

בית ספר עברי.

הלק ראשון. ספר לפד לתלמידים. שיר ביתר לתלמיד התלמיד
 התלמידים בשמות שפת עבר בתור שפת היה ומדוברת.

מחיר 25 ק"ב, כ"ב בנ"ב 30 ק"ב, כ"ב בנ"ב 35 ק"ב, פאר' 4 ק"ב.

הלק שני. גם הוא נועד לתלמידים הלומדים עברית בעברית, אולם גם
 ללומדים עברית בתרגום לשפת ארצות ויהיה לספר למוד
 וקריאה מענין. נחזין ומעיל. — בשני החלקים האלה באו כללי הדקדוק
 השמות הלשון היותר נהוגים, ומאמרים וספרים יפים למקרא.

מחיר ח"ב 50 ק"ב, כ"ב בנ"ב 60 ק"ב, כ"ב בנ"ב 65 ק"ב, פאר' 10 ק"ב.

הלק שלישי (מחיר 265 עמדים). קובץ פקדי-מקרא שונים לבני
 הנעורים — ספרים ציורים, שירים, משלים, פזמונים
 מרבתי ימי ישראל וכו' — מעשר ידי מובי הפרגונים והסופרים
 העברים.

מחיר 75 ק"ב, כ"ב פשוט 85 ק"ב, כ"ב בנ"ב 90 ק"ב, פאר' 12 ק"ב.

מחיר כל שלשת החלקים 1.50 ר"ב, כ"ב בנ"ב יחד בנ"ב 1.65 ר"ב,
 כ"ב 1.70 ר"ב.

Киевград, "Тышя" Варшава. Verlag "Tuschjah" Warschau.

די רעדאקציע "יודישע פאלקס-צייטונג" איז מודיע, אז זי איז צוגעטרעטען ארויסצוגעבען א נאמעל-
 בוך (סבארניק) פאר דעם פאלק מיט דעם נאמען

"ה י ל ה"

די נאנצע הכנסה פון דעם סבארניק וועט

געהן פאר די פאראומגליקטע יודען אין קייטשוב.

אין דעם סבארניק וועלען אריינקומען נאכען פון די בעסטע יודישע שריפטשטעלער, וואס
 שרייבען וואס זאגן און העברייאיש און אויך די וואס שרייבען אין אייראפייאישע שפראכען, וואס וועלען פון
 דער רעדאקציע איבערזעצט ווערען אין וואס זאגן.

אויך וועלען אריינקומען אין דעם נאמעל-בוך אילוסטראציעס פון בעריהמטע יודישע
 קינסטלער.

אין נאמעל-בוך "הילף" וועלען אריינקומען אריינגעלע ארטיקלען פון

לעוו טארטא וואס מאקסיס גארקו

איבערזעצט פון רוסישען אין וואס זאגן דורך אונזער מיטאברייטער שלום עליכם.

פון די יודישע שריפטשטעלער האבען ב"ו איצטער ויך אנגערופען מיטצוארבייטען אין נאמעל-בוך
 "ה י ל ה": מענדעלי מוכר ספרים (שלום יעקב אבראמאנווויטש); שלום עליכם (ש. ראבינאוויטש);
 דוד פרישמאן; בן-עמי (מ. ראבינאוויטש); עזרא גאלדין; מגשה מרגליות; אלעזר שולמאן;
 ד"ר מ. בערדיטשעווסקי; מרדכי בן הדל הבחן; ד"ר י. ליאקומאנווויטש; און מ. מ. הורוויץ.
 די ווייטער צוגעקומענע שריפטשטעלער וועלען מיר מודיע זיין אין אונזער צייטונג.

דער פרייז פון סבארניק איז 1 רובל מיט פארטא.

דעם קשפון פון דער הכנסה מיט דער הוצאה פון סבארניק וועלען מיר אין דער צייט מודיע זיין אין אלע
 יודישע צייטונגען.

רעדאקציע "יודישע פאלקס-צייטונג".

אָפּאָנאָמענטס-פּרײַז פאַר רוסלאַנד:

יִעֲהֻרְלִיָּה 4 רובל, האַלב־יִעֲהֻרְלִיָּה 2 רובל
פּיעֲרֶטֶל-יִעֲהֻרְלִיָּה 1 רובל.

צוואַמען מיט דער פּרעמיע. אלע ווערן פון
שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם: יִעֲהֻרְלִיָּה 5 רובל; האַלב־
יִעֲהֻרְלִיָּה 3 רובל. פּיעֲרֶטֶל-יִעֲהֻרְלִיָּה 1.50
רובל. יִעֲהֻרְלִיָּה אָפּאָנאָמענטן קענען די 5 ר'
אויסצאהלען אין ראַטען: ביים אויַקְשִׁיבֶען
2 רובל, דעם 1-טען אפריל 1 רובל, 1-טען
יולי 1 רובל און דעם 1-טען אקטאָבער די
לעצטע ראַטע 1 רובל.

איינצעלנע נומערן 8 קאָפּ. 20 העלער.

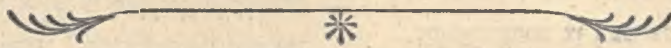
פּרײַז פאַר מודעות (אנצייגונג):

פאַר יעדער קליינע שורה פענט 16 קאָפּ.
30 העלער. 40 פעניני.
אויף די ערשטע ווייטע פאַר דעם טעקסט
80 קאָפּ. 60 העלער. 80 פעניני.

יודישע

פּאַלֶקס־צײַטונג

א וואָכען־בלאט פאַר אלע יודישע אינטערעסען.

די אָרדעס פאַר רוסלאַנד:

Издательство „Tyshla“ Варшава
для „ФолксБилдунгъ“
מינדליך: נאוואליסקי 7, וואהנונג 9.

די אָרדעס פאַר עסטרייך־אונגאַרן:

און אָנדערע לענדער:
Administration
„Jüdische Volks-Zeitung“
Krakau, Sebatyangasse 32.

אָפּאָנאָמענטס-פּרײַז:

שְׁטֵטְלִיך־אונגאַרן: יִעֲהֻרְלִיָּה 10 קראַנען,
האַלב־יִעֲהֻרְלִיָּה 5 . . . . .

פּיעֲרֶטֶל-יִעֲהֻרְלִיָּה 2.50 . . . . .
דייטשלאַנד: יִעֲהֻרְלִיָּה 9 מאַרק.
אַמעריקאַ: ענגלאַנד יִעֲהֻר 8 שילינג 8 פעניס.
אַנדערע לענדער: יִעֲהֻרְלִיָּה 11 קראַנק.
צוואַמען מיט דער פּרעמיע. אלע ווערן פון
שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם: יִעֲהֻרְלִיָּה 12.50 קראַנען;
11.25 מאַרק; 11 שילינג; 14 קראַנק.
האַלב־יִעֲהֻרְלִיָּה 7.50 קראַנען; 6.75 מאַרק
6.60 שילינג; 8.40 קראַנק; פּיעֲרֶטֶל־יִעֲהֻרְלִיָּה
ליה 3.75 קראַנען; 3.40 מאַרק; 3.30
שילינג; 7.29 קראַנק.

אַנדערע די אָרדעס קאָסט 20 קאָפּ.
40 העלער.

24 Juni 1903.

Nr. 26.

כ"ט סיון תרס"ג.

צו אונזערע געעדרטע אָפּאָנענטען.

מיר דערמאָנען די געעדרטע אָפּאָנענטען, אז מיט

מיט דער דאָזיגער נומער

ענדיגט זיך דער אָפּאָנאָמענט פון די וואָס האָבען אויסגעשריבען די פּאַלֶקס־צײַטונג נאָר אויף איין
האַלב יאָהר און בעסטען אין דער צײַט אַרײַנשליקען דעם אָפּאָנאָמענטס פּרײַז: אויף אַ האַלב יאָהר 2
רובל; אַ פּיעֲרֶטֶל יאָהר 1 רובל.

אויף דערמאָנען מיר די יִעֲהֻרְלִיָּה אָפּאָנענטען, וואָס האָבען אויסגעשריבען די צײַטונג צוואַמען מיט דער
פּרעמיע, 4 בענדער פון אלע שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם ווערן, אויף ראַטען, דאָרפֿען צום 1-טען יוני צושיקען

די דריטע ראַטע 1 רובל.

די גיט יִעֲהֻרְלִיָּה אָפּאָנענטען בעצאהלען פאַר דער פּרעמיע 4 בענדער פון שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם ווערן 2 רובל,
אָדער 50 קאָפּ. פאַר יעדען באַנד מיט פּאָסטאָ.

מיר בעסטען די יִעֲהֻרְלִיָּה און גיט יִעֲהֻרְלִיָּה אָפּאָנענטען אַרײַנצושיקען דעם נױַטערדיגען אָפּאָנאָמענטס פּרײַז
גיט שפעטער פון 1-טען יולי בדי מיר זאלען זיי קענען פּינקטליך שיקען די וואַטערדיגע נומערען.

די אַרמײַנסטראַציע.

אָנמערקונג: (1) מיר בעסטען די אָפּאָנענטען, אז ביים אַרײַנשיקען דאָס געלד זאלען זיי מודיע זיין יעדער זיין נומר
פון באַנדערלאָ, (2) אָפּאָנענטען אויף דער „פּאַלֶקס־צײַטונג“ ווערען אָנגענומען גיט ווינציגער ווי אויף אַ
פּיעֲרֶטֶל יאָהר פון נומר 1, פון נומר 14; פון נומר 27 און פון נומר 40 (8) די „פּרעמיע“ אָהן דער צײַטונג פּערקויפט זיך גיט

אונזערע שפּיטאַלען.

אז מיר זאלען פרעגען דעם אַרײַמען קראַנקען: פאַר וואָס שְׁרעקט
ער זיך אזוי פאַר'ן שפּיטאַל? אין דער היים ליגט ער דאָף אין גרויסע
צרות, אין שמוץ און דערשטיקונג, אָהן ליכט, אָהן לופט, אָהן רוה, ער
האט גיט צו בעצאהלען דעם דאָקטאר פאַר'ן ווײַזט און דער אָפּאַטֶהק
פאַר'ן רעצעפט, ער מוּטְשעט זיך אַלײַן און מוּטְשעט זיין ווײַב און
קינדער, וואָס שלאָפען גיט נאָנצע נעכט און מוזען אויף איהם אַכטונג
געבען, בשעת אין שפּיטאַל איז ליכטיג, גערומיג, שמייל און רוהיג,
ריין און ציכטיג, דאָקטוירים, רעצעפטען און עסען בעקומט ער אימזוסט
און עקסטערע שומרים געבען אויף איהם שטענדיג אַכטונג. אויף דער
פּראָגע וועלען מיר בעקומען אַ קלאָרע תשובה:

„וואָס טוים מיר די ריינקייט און די אלע אַרדנונגען, אז איך בין
דאָרט עלענד, פּרעמד און ליג נאָנצע טעג ווי אַ שטיין, קיינער קוקט

וועמען פון אונז איז גיט בעקאנט, ווי אומגעזען אַ קראַנקער
וויל געהן אין אַ יודישען שפּיטאַל? אפילו דער אַרמסטער, וואָס
וואָהנט אין איין ענגער, פּינקטערער שטוב און לעבט שטענדיג אין
דחקות, וויל בעסער, ווען ער ווערט קראַנק, ליגען אין דער היים, אײַ-
דער מען זאל איהם פיהרען אין „הקבש“. און גיט נאָר אין די קליינע
שטעטלעך, וואו דער שפּיטאַל איז טאקי גיט טעהר ווי אַ „הקבש“:
שמוציג, אָפּגעלאָזט, אָהן די פּינקטע היגענישע אײַגריכטונג, נאָר
אפילו אין די גרויסע שטעט, וואו דער שפּיטאַל איז גרויס, גערומיג
און גיט די גייעסטע אַרדנונגען, געהט אָהן דער קראַנקער גיט גערן
און ווען מען פיהרט איהם אַריבער אָהן, איז ביי איהם גערעכענט, ווי
מען וואלט איהם שוין פיהרען אויף יעדער וועלט.

זיך גיט ארום אויף מיר, קיינעם אינטערעסירט נישט צו פארלייכטערען מיין לאגע. איך מען אויסגעהן ווי א ליכט, וועט קיינעם נישט ארען.

אונז אין אמת, איז איינער פון די גרעסטע פעהלער אין אונזערע שפיטאלען, אפילו די בעסטע, וואס דער קראנקער איז דארט עלענדר אונז פארלאזען. אין דער היים, ווי שלעכט איהם איז, אונז ווי עס מוט איהם וועה זעהענדיג זיין אריינקייט אונז די טרויעריגע לאגע פון איהם מיט זיין פאמיליע, האט ער דאך א שטיקל טרייסט אונז נחמה וויסענדיג, אז זיין הויזגעזינד גיט אויף איהם אכטונג מיט ליבשאפט, דער-לאנגט איהם אלצדינג אין דער צייט, זארגט צו פארגרינגערען איהם, בערוהיגען, אריינגעבען מוט אונז האפנונג, ווערערט אין שפיטאל ליגט ער צווישען צעהנדליגע אנדערע קראנקע אונז קיינער אינטערע-סירט זיך נישט מיט איהם, קיין געטריי אויג קוקט נישט אויף איהם, קיין פארעמקערציגער מענש פיהלט נישט זיינע שטערצען, ער הערט קיינמאל גיט קיין גוט ווארט.

דער דאקטאר, וואס מוז אין איין האלבע שעה בעטראכטען אלע קראנקע, האט דאך קיין צייט נישט, אויסהערען יעדען קראנקען אונז בערוהיגען איהם. די בעהאנדלונג פון די קראנקע אונז די גאנצע הישגחה אויף זיי ווערט איבערגעגעבען די וועכטער אונז וועכטערינס, וועלכע זענען כמעט אלע, אהן אויסנאמע, גראפע, אומגעפילדעטע מענשען, פון גידיגען שטאנד, וואס די נויט האט זיי געבראכט צו אנגעמען אזא שווערע דינסט, אונז אויב זיי האבען תחלת נאך געהאט א פונק רחמנות אונז מיטגעפיהל צום לידערגען קראנקען, האט די געוואהנהייט שפעטער אין גאנצען פארלאשען דעם איידעלען פונק אונז מיט דער גרעסטער גלייכגילטיגקייט קוקען זיי אויפ'ן קראנקענס לידען, זיינע קרעכצען שטערען זיי נישט, צו זיצען אין ווינקעל אונז שלאפען גאנץ רוהיג...

דער וועכטער, וואס איז אומגעפילדעט, ארים אונז דינסט נאר על פי נויט, בעטראכט זיין שטעלע נאר אלס פונקט אונז אלס

שווערע פונקט, פון וועלכע ער בעט שטענדיג נאט ווי אס גע-שווינדסטען פטור צו ווערען. ווי קאן א זאלכער מיטפיהלען מיט'ן אומגליקליכען קראנקען? ווי קאן ער וויסען, אז א גוט ווארט, א פריינד-ליכער קוק קאן אמאל דעם קראנקען מעהר דערלייכטערן ווי די בעסטע רעצעפטען? איז דער קראנקער אדער זיין פאמיליע אים שטאנד געבען דעם וועכטער עטליכע גראשען, איז נאך א האלבע צוה, דע-מאלט וועט דער וועכטער נאך א פיסל אכטונג געבען אויף איהם; קוים אבער האט ער פון קראנקען נאר נישט, וועט שוין דער קראנקער פון איהם אויך נאר נישט האבען.

עס איז גענוג צו בעטראכטען אין אונזערע שפיטאלען דאס אויסזעהן פון די וועכטערס, דאס פינגסטערע געזיכט אהן א מיגדל-טען שטרייך פון פארעמקערציגקייט אונז ווייכקייט, אונז מיר וועלען באלד פארשטעהן, פאר וואס געהט אונזער ארימאן אזוי אומגען אין יודישען שפיטאל. עס פעהלט דארטען די הערצדיקייט, דאס מיטגעפיהל, די צערמליכקייט צום קראנקען; עס הערשט דארט איין אייניגע קעלט, וואס פארענקערט נאר דעם צושטאנד פון קראנקען.

אין די קריסטליכע שפיטאלען איז אין דער הינזיכט גאנץ אנדערש. די השגחה אויף די קראנקע איז דאך איבערגעגעבען די "פארעמקערציגע שוועסטער", וועלכע טוען דאס נישט צו ליב פונקט, נאר פון רעליגיאנס וועגען; זיי האבען זייער לעבען געאפערט דער פארעמקערציגקייט, העלפען די אומגליקליכע. ווי די גוטע מלאכים גע-הען ארום די דאזיגע געפילדעטע איידעלע "שוועסטער" צווישען די קראנקע, שמיל אונז גוט, בגעמיות'דיג אונז מיט צערמליכקייט געבען זיי אויף די קראנקע אכטונג, דערלאנגען זיי אלעס צו דער צייט, טרייסטען אונז בערוהיגען זיי. דאך אין שפיטאל וועט נישט פארקומען דער קראנקער זאל גאנצע שעה'ען ביי נאכט לעכצען פאר דארשט אונז די ווערטער זאל זיצען אין ווינקעל אונז געשמאק האפען; דאך וועט דער קראנקער געוויס קיינמאל נישט זעהן אזא סצענע, ווי מיר האבען געזעהן אין א יודישען שפיטאל אין א גרויסע שטאדט: א

אונז איך בין גליקליך, אפשר נאך גליקליכער פון אלע מינען שוועסטער. אונז איהר זאלט נישט פרענען ווי אזוי דאס איז גע-ווען, מקדמא איז דאס א באשערטע זאך פון נאט, ווי רב שלום שדכן זאגט א.ו.וו. מן השמים. אונז איהר זאלט וויסען, ליבע פאטער איז מוטער, אז מיר וועלען אהיים קיין מאנפענוקע קיין מאל נישט קומען, מיר ווילען נישט אייער ביוון מיט אייערע יסורים, קעמט הונדערט צוואנציג יאהר, איך פארבלייב פון דערווייטען אייער געטרייע, וואס קושט אייך טויזענט מאל אונז ווינשט אייך פיעל גוטס אונז געזונט אונז הצלחה אונז איך בעט לאזען גריסען איטליכען באוונדער נאר פריינדליך אונז בעלי מאשקע לאזט אייך גריסען איטליכען נאר פריינדליך.

אייער טאכטער צירעל.
ס'איז אמנה כמעט ביי אלע מחברים אויף דער גאנצער וועלט, אז זיי באשרייבען אנעשיכטע, איז קודם כל, נאך אין דער הקדמה פונ'ם ספר, געבען זיי צו וויסען דעם עולם אונז שווערען מיט כל השבעות, אז מע מענט גלויבען אהולשיי, אז אלסדינג וואס זיי דער-צייהלען איז לויטער אמת, חלילה נישט אויסגעטראכט פונ'ם קאפ קיין איינציג ווארט אפילו, נאראנס! זיי ווייסען נישט, אז וואס מעהר זיי וועלען זיך שווערען, וועט מען זיי אלץ מעהר נישט גלויבען, איך האב

פֿעלִיעטאן.

מאשקעלי נגב.

א ראמאן

פון שלום-עליכם.

(ענדע.)

מאשקעל יח.

א בריוו פון דער פאקט אונז אביסל התנצלות פונ'ם מחבר.

אין עטליכע טעג ארום איז צו חיים חסיד אנגעקומען א בריוועל פון דער פאקט אונז דאך איז געשטאנען:

ליבער פאטער אונז טייערע מוטער!

איך שרייב אייך, אז איך בין דאנקען נאט געזונט אונז שטארק אונז ביי געבליבען אידישע טאכטער, איך האב חתונה געהאט פאר מאשקען, וואס מע רופט איהם ביי אונז מאשקעלי נגב.

דיג, מיט איהר אייגענער מיה אונ קענטניש פארדינען איהר אויסקומען אבער צו וואס זאל זי זיך געמען?

אלע עפענטליכע שטעלען זענען פאר איהר פארמאכט, קיין לעהרערין אין א געוויסן-אדער שטארם-שולע מאן זי גיט זיין, אין קריסטליכע הייזער געבען לעקציעס טאר זי גיט, זי מוז ווערען א יודישע פרוי-אמ-לעהרערין, אבער די זענען שוין היינט אזוי פיעל אונ די קאנקורענץ איז אזוי גרויס, אז לעהרער צו זיין איז געווארען פון די ערנסטע פרנסות.

אמת, זיי קענען נאך לערנען: צו ווערען דעגריסירטע, פערלד-שערנים אדער מוזיק-לעהרערנים אבער די דאזיגע עמליכע לעבענס-צווייגען זענען שוין אויך צופיעל בעשונערט. מיר האבען שוין היינט יודישע דעגריסירטע מעהר ווי מען ברוד; פערלד-שערקעס קריגען אויך גיט אזוי לייכט א שטעקע אונ יודישע מוזיק-לעהרערנים קענען נאך גיט קאנקארירען מיט די קריסטליכע - איבער אונזער מאוסער שבע צו געבען די פבורה דעם פערמדיען אונ גיט דעם אייגענעם.

עס וואלט זיך אלזא געעפענט א גרויס פערלד פון געזליכע, איידע בעשעפטיגונג פאר הונדערטער יודישע געבילדעטע טעכטער, ווען מיר זאלען איינפירען ביי זיך א מין "בארעמטהע-רציגע" שוועסטער" צו היטען קראנקע. די געבילדעטע פרוי וואלט געוואוסט, זי ברענגט מיט איהר קענטניש הילף אונ גוצען זיך אונ אנדערע.

די נאך דאך אונזערע ברודער גיט איבערשערקען, גיט אויס-ווייזען ווי "גיט יודישע". אונזערע ברודער אין אויסלאנד האבען דאס שוין איינגעפיהרט פון לאנג. אין בערלין, למשל, געפינט זיך שוין פון היבש עמליכע יאהר א שולע, וואס ערציהט יודישע געבילדעטע "שוועסטער" אונ קינער, אפילו פון די שטערנג ארמאדאסטישע יודען, זאגט גיט, אז דאס איז געגען יודישען רת, אדורכא אלע פיהלען גרויס סימפאטיע צו דער נאך, אלע זעהען דעם גרויסען גוצען, וואס אזא שולע ברענגט. די "שוועסטער" האבען אריינגעבראכט רחמנות, אייד-לע מיטגעפיהל אונ צערמליקייט אין די שפיטאלען. די "שוועסטער"

וועכטער זאל ארוסנעהן געארעמט אונ מאכען מאוסע העויות מיט איינע פון די פרייליינס, וואס קיררען זיך אין שפיטאל.

אונזערע ברודער, וואס האבען אזוי ליב צו נאכזון אנדערע, היטען זיך מיט גרויס עקשנות, גיט איינפירען ביי זיך אזא גוטע אונ גייטיגע אינסטיטוציע, ווי געבילדעטע ווערטערינס פון קראנקע, עהר-ליך צו דער אינסטיטוציע פון "בארעמטהע-רציגע" שוועסטער" ביי קריס-טען, "פמקולקליס" שבהם געשיתם, במתקנים שבהם לא געשיתם. שולעכטע מדות לערנען מיר זיך אויס ווער געשווינד נאכצומן, אבער גוטע מדות גיט. עפיים ווי דאך ליך גוטס אונ געזליכעס ווילען מיר גיט אויסלערנען פון אנדערע.

אונ די אינסטיטוציע פון געבילדעטע איידעלע ווערטערינס איז דאך געזליך פון פיעל זייטען:

ערשטענס די גרויסע מוכה פאר די ארימע קראנקע, וואס וועלען געפינען אין שפיטאל אויסער מעדיצינישע הילף אויך דאס וויכטיקסטע: גוטע, צארטע אויפזיכט, מען וועט זיי אויספארשען, היטען אונ אכטונג געבען מיט פארשטאנד אונ צערמליקייט.

צווייטענס וועט זיך עפענען א ניי גרויס פערלד פון בע-שעפטיגונגען פאר פיעל געבילדעטע יודישע טעכטער, וואס פיהרען היינט א וויכט מרוציריג לעבען, ווייל זיי האבען גיט וואו צו בענוצען זייער צייט אונ קענטניש.

פאר אונזערע טעכטער זענען היינט אפען אלע שולען, אלע גימנאזיעס; גיט ווי די זוחן, פון וועלכע מען דערלאזט צו בילדונג דאר א קליינעם פראצענט. מאסען יודישע טעכטער בעקומען היינט די בילדונג פון א מיטעלשולע אונ ענדיגען זאגאר מיט אויסצייכונג. וואס ערווארט זיי אבער נאכדעם, אז זיי האבען שוין געענדיגט? זענען איהרע עלטערן רייד, זיצט זי ביי זיי אונ ווארט אויף א חתן, ווען אבער די עלטערן זענען גיט פארמעגליך אונ זי קאן גיט האפען אויף א גוטע פארטיע, איז איהר נאך פיעל ערנער ווי דער אומגעבילדעטער. זי קאן גיט זיין צו לאסט אויף די עלטערן, זי וויל זיין זעלבשטענ-

- פעטער! איז נישט געווען דא ביי אייד איינער א מאשקע אנג?

וועט ער זיך אפשטעלען אונ וועט דיר ענטפערען:

- א? מאשקעלי נגב? אט דער וואס איז אנטלאפען מיט חיים חסיד'ס טאכטער? וואס איז דע? אקענען וואס פרעגט איהר דאס?

וועסט דו דאך איהם ענטפערען:

- נאר נישט, גלאט אזוי...

אונ וועסט דאך מסתמא וועלען אנועקעהן, וועט ער דיר גיט אפלאנען אונ וועט זיך געמען צו דיר:

- וואס הייסט נאר נישט גלאט אזוי? גלאט איז אטעלער! וואס הייסט דאס איהר נעמט אונ פרעגט זיך נאך גלאט אזוי? אז איהר פרעגט מסתמא ווייסט איהר דאך עפיים!

אונ מיינט גיט, אז איהר ווערד אזוי ניד פטור, דער יוד וואס איהר האט איהם אפגעשטעלט שטעלט אפ נאך צוויי יודען אונ מייט אויף אייד מיט די פינגער:

- וואס זאגט איהר דערויף? איך געה מיר אזוי, שטעלט מיר אפ אט דער יוד אונ פרעגט זיך נאך אויף מאשקעלי נגב! פרעגט איך איהם, וואס דארפט איהר מאשקעלי נגב? זאגט ער: גלאט אזוי! ... צו די רביי יודען געהען צו נאך א רביי פיער יודען אונ ארום

געהאט א חכר, פתחילי האט ער געהייסען, איז ער געווען א מוראדי-נער שקרן: אלע יונגלעך אין חדר האבען דאס געוואוסט אונ ער אליין האט אויך געוואוסט, אז מע ווייסט, אז ער איז א לינגער, וואס וועט פלעג ער טוהן? אז ער האט עפיים געדארפט דערצייהלען א גייס, פלעג ער קורס פל אנהויבען לענען שבועות:

- הערט איהר, קינדער? ווי איך בין א יוד, איך זאל גיט דער-לעבען אנועקעהן פון דעם ארם! איך זאל מיר דערווארען מיטן ער-שטען ביסען! איך זאל איינגעמען א מיתה משונה: לאז פון מיר ווערען א שטיין א פייך, אויב איך זאג אייד א ליגען אויף אט אזוי פיעל א... אונ ערשט נאכדעם פלעג ער שוין דערצייהלען די מעשה, אונ ערשט נאכדעם פלעג זיך אויסלאזען, אז ס'איז שווא נשקר...

גענדיגט דערויף וויל איך מיר גיט פארענטפערען פאר דיר, מיין ליבהארציגער לעזער, אונ אויסווייזען דיר אויב אויף אויב, אז די דאזיגע געשיכטע, וואס איך דערצייהל דיר, איז טאקי אזוי געווען פונקט ווי סע שטעהט געשריבען ביי מיר אין ראמאן, איך זאג דיר, אז ס'איז אזוי, אונ די ברידה איז ביי דיר, ווילסטו גלויבסטו, ווילסטו גלויבסטו גיט... איך קאן דיר געבען נאר איין עצה: פאהר זיך דורך קיין מאנעפעווקע אונ חאפ אן איידען אין מיטען גאס אונ טוה איהם א פרעג.

מיט דער צייט נעווארען אין די הענט פון נייע סארטען "נאציאנאליס" מען א מין פיסערנאטער, רחמנא לצלן.
ווי ווייט עס האבען פארגרעכט און פארגארבעט דעם נאציאנאליזם פארשידענע שרייבערלעך. וואס דעקען צו מיט דער מאסקע פון נאציאנאליזם זייערע פאלשע גידיגע בונות, בעווייזט אונז דער פארפאסער פון דער קראניק אין "וועסטניק יעווראפי" Nr. 5, אין וועל-כער ער לערנט א פרשה בלץ מיט די פארמאטן פון "נאציאנאליזם".
דער מחבר טיילט איין דעם נאציאנאליזם אין "גראבען" און "געבילדעטען" נאציאנאליזם. בשעת דער "געבילדעטער נאציאנאליזם" כערנט, אז מען זאל שעצען און נוקם בבוד זיין אלע אייגענשאפטען פון פרעמדע פעלקער, אונגלייך נאר זיי אין קיין שום זאך נישט בעשרענקען, נאר אפילו מיטצוהעלפען, אז זיי זאלען קענען זייערע נאציאנאלע אייגענשאפטען ענטוויקלען, ברענגט דער "גראבער" נאציאנאליזם צו נאנץ אומגעקעהרטע רעזולטאטען. אין פראנקרייך האט ער א לאנגע צייט געבראכט דערצו, אז אדך וואס איז נישט פראנצויזיש זאל ווערען אויסגעלאכט און פארטריבען. אין דייטשלאנד האט ער געבראכט פארפאלגונגען פון נאנצע פעלקער און האט בעשאפטן גרויסע פאר-טייען פון אונגעפרידענע אין ענגלאנד פארהאלט ער די אלגעמיינע ענטוויקעלונג און אין רוסלאנד ברענגט ער דאצו, אז מען זאל אויף נאנצע פעלקער אהן א שום בעווייז ווארפען א שאטען אין די אויגען פון דער מלוכה, און אז מען זאל זיך, על כל צרה שלא תהיה, אויס-קלויבען פאר א בפרהינגל די פרעמדע נאציאנען, וואס וואהנען אין דעם לאנד. "אוי, נאציאנאליזם! — רופט אויס דער מחבר מיט די ווערטער פון איינע פון די קרבנות ביי דער פראנצויזישער רעוואלוציע — וויפיל זענען אין דיין נאמען געשעהען שאנדטאטען און עולות!..."
"א וואסקא קלוישאיעט, דא יעסט", — און די צייטונגען פון דעם בעוואוסטען סארט הערען אויס אזא מוסר, און טון זיך זייערס.
זאג א קאזאק: "שעטען זי זיך..."

ווערען געזוכט אויף אין פרוואט-הייזער, צו אכטונג געבען אויף רייכע קראנקע, וואס קורירען זיך אין דער היים. די שוועסטער ווערען פיהרע-דיגס פון שפיטאלען, זיי זענען צופרידען מיט דער לאגע און זייער צופרידענהייט ווירקט אויף דער ארומגעבונג, ווי די ווארימע ליכטיגע זון. עס איז אלזא גראי אויף ביי אונז אנהייבען טראכטען, איינפיה-רען יודישע "שוועסטער". מען ברזיכט נישט צו דעם קיין עקסטענע שילען, עס איז ענג, אז אייניגע איידעלעכערייגע יודישע דאקטוירים זאלען ביי יעדען שפיטאל איינארדנען "קורסען" שטארקעטיש און פראקטיש, צו לערנען ווי זיך בענעהן מיט א קראנקען. מיר זענען זי-כער, אז אויף די "קורסען" וועלען קיינמאל נישט פעהלען קיין צוהערערס. די געבילדעטע יודישע טאכטער, וואס וויל ארפייטען, וועט איילען צו קומען לערנען דעם גייעס פאך, און בפרט אז פאר א יודישער "שוועסטער" ווערד דאך נישט פארשלאסען דאס וועלטליכע לעבען. זי נעמט אויף זיך נישט דעם שליער פון א מאנאכינע, און קאן נאנץ רוהיג ווארטען אויף איהר בעשענעטען...

צווישען צייטונגען און זשורנאלען.

יערערער ווערד געפארען מיט זיין מל, און נישט נאר מענשען נאר אפילו ווערטער אויך...
עס זענען דא ווערטער, וואס אמאל אין זייערע יונגע יאהרען זענען זיי געוועזען שטען אין קלוג און האבען בעצייכענט הויכע בע-גריפען. מיט דער צייט אבער איז אויף זיי ווי מען זאגט אנגעוואקסען מאך. פארשידענע מפרשים קענען צו אלע מאל א גייעס טייטש, די ווערטער פארלירען ביסקעכווייז זייער פריהערדיגע בערייטונג, זיי ווע-רען — ווי ה' וואלקאנסקי אין "פאמאשיץ" רופט זיי אן, "בעראבענועט", און פון נייער ערשטען טייטש לאזט זיך אויס א בוידעם.
צו א זעלכע "בעראבענועט" ווערטער געהערט אויך דאס ווארט "נאציאנאליזם". א געזעץ פון דער נאטור, א הויכער געדאנק, איז ער

ראויג, איין עק, אויס ווימאראיג, היים חסיד אליין איז שוין קאנג אויף דער אמתער וועלט. די "היימאנא" איז איין אלטע יודיגע מיט א פאריק, און האטש דאס פנים איז שטארק געקניטשט און געהט אייך געבריינען, פון דעסטווענען זעהט מען נאך היינט אויך, אז אמאל האט זי בעדארפט זיין א שטענע יודיגע, די טעכטער מיט די איידעמ'ס זענען איינציגווייז אריבערגעפארען קיין אמעריקא און מאכען דארט א לעבען, און ס'איז א סכנה, אז אליינע האט שוין לאנג אראפגעווארפען דאס ניידיגע קאשקעטל און טראנט שוין נאר א העט' (קאפעליש) און הייסט שוין נאר "מיסער", (הערר) און ליינעט א "פיפער" (א נאנעט) און עסט א סמיג' (א מין געבראענעם) און טרינקט א "בער" און פארבייט מיט א "קעק" א מין לעקד' (אין גיט זיך אפ מיט "פאליטישע" (פאליטיק), ער שנייצט שוין נישט די נאז מיט איין פינגער, איין עק, — מיט איינעם ווארט אליינע איז שוין א נאנצער ענגעלשמען און איז שוין "אלרייט"!!!
איד האב אליין געזעהן א "פיקטשע" (א פארטרעט), וואס אריינע האט צוגעשיקט צו זינעם א חבר, בין איד נכהל ונשתומם געווארען מע זאך מיר נישט זאגען, אז ס'איז אליינע, היים חסיד'ס איידעם, וואלט איד זיכער מיינען, אז ס'איז אדער א ריישער פון ציריך, אדער א שווייצער פון א נאסטרוי, אדער לכל הפחות א יודישער לאקיי אויף א געהויבענער חתונה. א נאנץ יאהר שלאנט ער אן מאטראצען, און אז ס'ע קומט א רייכע חתונה, נאלט ער אפ די מארדע, קראכמאלעט אן די וואנצ'ס.

דיר ווערד א נאנץ רעדל און מע נעמט דיר צו דער ארבייט נאר אויף איין אנדער אופן. איינער נישט איבער דעם אנדערען, ווער דו ביזט; דער זאגט, אז דו האסט זיך געזעהן ערניץ מיט מאשקעלי גנב; דער זאגט, אז דו ביזט געקומען צופאהרען מיט מאשקעלי גנב און איינער זאגט שטילערהייך דעם אנדערען אויפ'ן אויגער, אז דאס ביזט דו אליין מאשקעלי גנב, און דו דאנקסט נאט, אז דו רייסט זיך ארויס פון ווערע הענט, און איד האב מורא, אז דו וועסט פארזאנען קינדס קינדער נישט פאהרען קיין מאנפענוקע, נישט אפשיטענען קיין יודען אין נאם און נישט נאכפרינען זיך אויף מאשקעלי גנב... גלייכער ואלסט מיר בעסער גלויבען אויף נאמנות, אז ס'איז געווען אין מאנע-פענוקע א מאשקעלי גנב, א צירעלי, א חיים חסיד, וואס האט געהאט א שטען ווייב, מיט שטענע טעכטער, מיט עטליכע איידעמ'ס, מיט די אלע איבעריגע פארשווינען, וואס ווערען געבראכט אין מיין ראמאן, א וואו זענען זיי אהינגעקומען? למאי וואו זענען אהינגעקומען אלע אייערע בעקאנטע פון אמאל? אייניגע זענען געשטארבען, אייניגע זענען זיך צע-קראכען, צעלאפען ווי די מייז אין אהינגערהאר. היים חסיד'ס קעלער איז שוין לאנג צוגעמאכט, און די מאנפענוקער ארונים קלויבען זיך שוין איבט צונויף אין קלוב אריין, נישט אין קיין וויינישענק, און מע שפיעלט אין ווינט אדער אין פרעפערנאס, און טרינקען טרינקט מען אדער גערייניגטען בראנפען 40 גראד, אדער קוואס, נישט קיין ווימא-

יודישען נאציאנאלען זעלבסטנעפיהל. דער יודישער "ליד" וויל זיך ענטוויקלען נאך זיין שטייגער, דעריבער מוז מען איהם לאזען, ווי יעדעס אנדער פאלק. פריי ענטוויקלען זיין קולטור. א. ז. וו.

די פאני רעגנא רעדט נאך אלע וועגען דעם יודישען פאלק בלשון נסתר, אזוי ווי זי אליין וואלט געוועזען א געבארענע פרינצעסין פון פארצייטיגען פוילען, זי רופט איהם נאך אלץ אן "ליד", — נאר עס איז נישט שווער צו דערקענען אין איהרע ווערטער א טרויריגען "אל מלא רחמים" אויף דער אסימילאציע. די אמאליגע פארשימעלטע קנעכטישע דעות געהען ביסלעכווייז אונז, און פרישע יונגע שטרא-מען שטעמען איין אין אונזער לעבען, כדי צו ערפילען מיט גייע פחות דעם אלטער-יונגען יודישען פאלק.

דער אמת נעהט! —

מיט'ן זשארגאן-ניכט איז שוין לאנג שטיל געוועזען, איז גע-קומען ח' ר"ר קליוזנר אין השלוח העשט 4 און אנגעהויבען די פרשה אויף דאס גיי.

ד"ר ק. איז זיך מודה ומתודה, אז ער האט אמאל אליין אויף געווינדעט. און געשריבען זארגאנישע מאמרים. נאר אין איין יענעם טאג (דוקא א שטענער) איז איהם אריין א מורא: טאמיר וועט דער זשארגאן פון א מיטעל צו פארשפרייטען פילדונג ווערען א צוועק פאר זיך. דעריבער האט ח' ד"ר ק. אונזעקונארפען שרייבען אין נאנצען זשארגאן קאנען מיר נישט, נאר וועניגסטענס זאל מען זיך בעסטיהען, אז מען זאל טון "די שלעכטס וואס וועניגער".

ח' קליוזנר איז במחילת כבוד זיך שטארק טועה אויב ער מיינט, אז וואס פאר א שרייבער עס איז קאן רעגולירען אזא נויטווענדיגקייט ווי די זשארגאנישע ליטעראטור. דער בית המדרש'דיגע פלפול האט אויף אינו יודען אנגעחתמעט אזא סטעמפעל, אז מיר האבען זיך לאנג מספיל געוועזען צי לעבען מיר צי נישט, ערשט זענען מיר זיך מספיל, צי דאך דער זשארגאן זיין אדער אחת דתו להטית, חס ושלום.

העניך איז געווען הייסט עס א וועלט-חון. נאר נישט פון די וועלט-חונים, וואס זענען באריהמט אין דער וועלט, נאר פון יענעם מין "וועלט-חונים", וואס פאהרען אויף דער וועלט זוכען זיך איין עמור: אמאל געפינען זיי און אמאל נישט, און אז זיי געפינען, דאווענען זיי אדער שחריתים, אדער מוספים, אדער שחריתים מיט מוספים איין איינעם, ווי אזוי עס לאזט זיך. קיין יקרן איז אונזער העניך נישט גע-ווען קיין מאל; מעהר פון ויבעציג קארבען שוין מיט דער "שיסעל" האט ער קיין מאל נישט פארלאנגט אפילו, אדרבה, מע דערצייהלט אין מאנעפועוקע א מעשה (אויף איטלישען באזונדער האט מאנעפועוקע א מעשה), אז העניך איז אמאל געקומען אין א שטערטל, אפגעדאווענט א שבת און איז שטארק געפעלען דעם עולם, מחמת ער האט טאקי געהאט זעהר א ריינע "פלי" און א שטענעם "חמוד הדבור", אז ס'איז געקומען צום באדינגען זיך און ער האט דערהערט, אז מע וויל איהם באצאהלען פאר ימים נוראים א נאנצען הונדערטער אחוץ דער שיסעל, האט ער געהאפט דעם שטעקען און איז אנטלאפען, געזאגט: אויב אזוי זוכט אייך איין אנדער חון... נאר דאס געהר זיך שוין אן מיט העניכ'ן נישט מיט אונזער ראמאן. בכל קהרען מיר זיך אים צוריק צום ראמאן.

ביז דער שטאנציע אקניצע איז העניך געפאהרען מיט דער באהן און פון אקניצע מיט א בעל-עגלה גלייך קיין סעקוראן אויף ימים

מיט דעם איידלערען "געפילדעטען" נאציאנאליזם איז מסכים אפילו פאני רעגנא איגור-ליקענטאלאנא אויף...

די פאני רעגנא איז דוקא גיט פון די חסידי אומות העולם ווי דער פריהערדיגער מחבר, זי איז אונזערע א שוועסטער, נאר אפולישע. און ווי בעקאנט מוזען מיר די פויליש-יודישע "גראנד-דאמען" אפגע-בען א שטענעם יישר כח פאר יעדער הסכמה, אז יודען מענען בלייבען יודען חאטש נאך א קורצע צייט.

מיט דעם ארטיקל פון דער פאני רעגנא מאכט דער "שטענ-ליאנד מיגאדניאוו" (Nr. 22) זיינע מיר אונז מויערען אסען פאר דער "קוועסטא זינדאומקא", פאר דער יודענפראגע, די רעדאקציע פון אונז-זער גייעס גומען פריינד האלט נישט פון דער פאליטיקע צו פארמאכען די אויגען(?); פארקעהרט, זאגט ער, מען דאך קוקען דער געפאהר(?) "גלייך אין די אויגען". וואס פאר א געפאהר מיינט דער פסוק, זאגט גיט די רעדאקציע בפירוש, נאר עס איז נישט שווער צו פארשטעהן.

מיר וואלטען נאר גיט געקענט פון דעם ארטיקל אין "שטענ-ליאנד מיגאדניאוו", ווען ער וואלט געוועזען דער געוועהנליכער ויכוח מיט'ן ציוניזם, וואס איז אונז שוין לאנג מאס און מאס געווארען אין דער פוילישער פרעסע. נאר אין דעם מאס פון פרוי ליליענטהאל הע-רען מיר עפס א גייעס גונן. א פרישען מאטיוו, און דעריבער האלטען מיר אויף די אויספערקואמקייט פון אונזערע לעזער אויף איהם.

די פרוי ל. מיינט אויף, ווי אלע חברים און חברות, אז דער סוף פון דער יודישער פראגע איז די אסימילאציע; נאר איהר מאקסי-קא איז איין אנדערע. "קיין שום געוואלט און דרוק זענען נישט אים-שטאנד — זאגט זי ריכטיג — ארויסצורייסען פון דעם יודישען האר-צען זיינע געווינדעכע אייגענשאפטען, וואס זיי זענען זיין גשמה". "לאזען מיר שוין א מאל אויסהערען מעסטען דעם "lud" (חס ושלום נישט פאלק) מיט דעם מאס פון בעגריפען, וואס זענען איהם נאנץ פרעמד, און האלטענדיג טאקי מלחמה מיט דעם ציוניזם, זאלען מיר שוין אויסהערען צו פראטעסטירען א קענען דעם געוואכען פון דעם

ציהט אן אויף זיך צוויי זשילעטען, א פאפירענע מאנישקע מיט אוויסען שניפס און פון די ברייטע מאנושעטען שטעקען ארויס צוויי גרויסע רויטע הענט מיט שווארצע נעגעל... אט וואס הייסט א פריי לאנד! אצינד בלייבט נאך איבער איינס: וואס הערט זיך מיט מאשקעלי גב און מיט זיין ווייב צירעלי? — דערויף בעדארף מען בעסטען דעם עולם, ער זאל זיך משהיט זיין ליענען ווייטער.

קאפיטעל יט.

העניך דער חון ווכט א שטארט.

פון יענער צייט, וואס ווערד באשריבען די ראויגע היסטאריע, איז אונזעקענאנגען עטליכע יאהר. עס האבען זיך געשטעלט די אומעטיגע וויינענדיגע טעג, סאמע אלול צייט, ווען יודישע קינדער לאזט מען פריי, גרויסע יודען קערען זיך בלאזען שופר, חונים פאהרען זוכען שטערט, מלמדים — קענלינגען, און דער הימעל, באדעקט מיט שווערע בלייגענע וואלקענס קלאגט און וויינט אויף דעם אונזעקענאנגענעם וועגער מיט קאלטע טרערען.

אין איינעם פון די ראויגע טעג, איז העניך דער שוחד, אדער העניך דער חון, (ער איז ביידע זאכען) געפאהרען פון סעקוראן קיין פרישטאן זוכען זיך א שטארט אויף צו דאווענען ימים נוראים.

— די רוישע רענירונג האט ערלויבט צו לעהרנען, אין דעם גאנצען ווארשעווער שול-ראיאן די קאטוילישע רעליגיאנאס-לעהרע אין דער פוילישער שפראך.

— די איינוואהנער פון דער שטאט ס. דזשאן אין קאנאדא (אמעריקא) האבען נישט אנגענומען די נדבה פון דעם מיליאנער קארנערווי אין א סומע פון 50,000 דאלאר, אויף צו בויען א ביבליאטעק, ווייל דער מיליאנער האט ניין געלד ערווארבען נישט אויף דעם עהרליכען וועג.

— אין צפון אמעריקא איז געוועזען גרויסע וואלד-שרפות, מען שאצט דעם שאדען דורך די שרפות אויף 20 מיליאנען מארק.

— פיעל שטעט אין אמעריקא, וועלכע געפינען זיך ביי דעם טייך מיסיסיפֿי, זענען פארטרונקען געווארען, דער טייך איז געשטאנען אויף 10 מעטער, 20 מענטשען זענען דערטרונקען געווארען און טויזענטער האבען נישט וואו צו וואהנען.

— א שפיטאל אין פעטערסבורג האט באקומען פון דעם פארשטעהער פון שפיטאל 800,000 רובל.

איין איבערפאל אויף קייןער פראנץ יאנעף.

פרייטאג דעם 12 יוני ווי דער קייןער איז געפאדען דורך די מארהילפער שטראסע אין וויען קיין שטענבורג אין זיין בורג איז פונם טראמאר צוגעשרוינגען א יונגערמאן מיט איין אויפגעהויבענעם שטעקען אין דער האנט צום עקיפאזש. מענטשען זענען צוגעלאפען און מען האט איהם איינגעהאלטען, באלד זענען פאליציי-לייט צוגעגאנגען און מען האט איהם ארעסטירט. ביי דער פאליציי האט מען איהם דערקענט, אז דאס איז דער משונענער יעקב רייך, אין דוקלא (גאליציע) געבארען, ער איז שוין געווען אין משונעס-הויז און מען האט איהם ארויסגעלאזט, ווייל מען האט דערקענט, אז ער טוט קיינעם נאר נישט ער בילדעט זיך איין, אז ער איז נאכט ווהן, נישט לאנג איז ער אריין אין קייןערס בורג און האט געבעטען מען זאל איהם צו לאזען צום קייןער, ער האט איהם עפס וויכטיגס צו זאגען זענען דער פרינצעסין לואיזא פון זאכסען, דעם וועלכען טאג פונם איבערפאל איז ער גע-ווען אין פארלאמענט-געביידע און האט זיך געקלאגט, אז די פאליציי דרעקציע וויל איהם נישט געבען א ריינע-פאס קיין חנא, אז מען האט איהם פון דארט אפגעזאגט איז ער ארויס בייז און האט געטראפען דעם קייןער פאדערען און ווי עס שיינט דאס ער געוואלט אויך פאר

קיינער פון אונזערע ברידער, וואס פארשטעהט אויף קלאר אין וואס עס געשטעהט אונזער נאציאנאלער אידיאל, וועט נישט געוויסעטען, אז דער זשאנגאן איז אונזער נאציאנאל-שפראך. מיר דארפען האבען א גוטע געזונטע זשאנגאן-ליטעראטור, ווייל ליינער האבען מיר א סך ברידער, וואס פארשטעהען קיין אנדערע שפראכע נישט, כל זמן דאס גאנצע יודישע פאלק געזיצט נאך נישט אונזערע אמת'ע מיטעל-שפראך — העברעאיש — איז דאס א חוב מוטל אויף די יודישע שרייבערס וויסענשאפט, געזונטע דעות און פיינעם געשמאק אריינצוברענגען אין אונזער פאלק, אין דער איינציגער שפראך, וואס איז איהם פארשטענד-ליך — אין זשאנגאן. — דער זשאנגאן דארף אלץ געטראכט ווערען אלץ מיטעל צו פארברייטען יודישע און אלגעמיינע וויסענשאפט און צו פארפלאנצען אין די הערצער פון אונזערע ברידער אונזערע נאציאנאל-נאלע אידיאלען. — אט די פליכט זייערע מיונען יודישע שרייבערס דערפולען, דאס האט מען פון זיי דאס רעכט צו פאדערען, און דער וואס האט מורא — דער זאל לייגען קריאת שמע, מיר זענען בטוח, אז קיין שום שפראך וועט קיינמאל נישט קאנען קאממירירען מיט אונזער אמת'ער נאציאנאל שפראך — לשון הקדש.

מ. ג. סירקין.

נייעס פון דער וואך.

I. וועלט נייעס.

אין פאריזען נומער האבען מיר געבראכט די ידיעה, אז דער קארעספאנדענט פון "טיימס" איז ארויסגעפאדערט פון פעטערסבורג, ווי די לעצטע ידיעות מעלדען איז ער נישט מיט ניין נומער ווילען ארויס-געפאדערט, נאר מען האט איהם ארויסגעשיקט. דער "פראוויט" ווייט, שרייבט, אז די סבה וואס מען האט איהם ארויסגעשיקט איז, ווייל ער האט אפט אין זיינע קעראספאנדענציעס זיך געמיינט צו מאכען א שנאה צווישען ענגלאנד און רוסלאנד און די לעצטע צייט האט ער געשריבען פאלשע ידיעות וועגען א צירקולאר פון מיניסטער דעם אינערן צום בעסאראבער גובערנאטאר.

נוראים, איז דאך די קשיא: וואס עפס קיין סעקוראן? למאי נישט פילעשט אדער קיין יעדינעז? פילעשט און יעדינעז איז דאך אסך געהקערט ווי סעקוראן? איז דער תירוץ: פון וואנען ווייסט איהר, אז העניך איז נישט געווען אין פילעשט און אין יעדינעז? אפשר זענען די פילעשטער מיט די יעדינעזער יודען אנעלכע שארפע מבינים אויף אויף "קנייה" אז העניך איז פאר זיי צו קליין? אדער אפשר פאר-קערט, פילעשט און יעדינעז זענען פאר העניכן צו קליין? וואס קאן מען וויסען? א פיש זוכט וואו טיעפער, א מענטש-וואו בעסער... בקצור העניך איז געפאדערט קיין סעקוראן, האט ער אבער אין סעקוראן פארשטעטיגט; דארט האט נאר וואס פארהאפט דעם עמוד איין אנדער חזן, עפס איינער א מאניש בערשענער, א גוטער "דראג" און קאן קיין שייטעל עברי נישט העניך קען איהם נאר ס'איז נישט ניין עסק; ער וועט נישט געהן קאלי מאכען א יודען פרנסה, העניך איז נישט אזא מענטש... און ער האט געמוזט פאדערען פון סעקוראן קיין בריטשאן.

געפאדערט פון סעקוראן קיין בריטשאן איז העניך מיט א בעל-עגלה, געוויינטליך נישט אליין, מיט נאך יודען און מיט נאך ווייבער, און מחמת אין דרויסען איז געווען שוין רעכט קוהלפליך און העניכים בנדים זענען געווען ערטרעוויז אויסגעטריפעט און ערטרעוויז מחילה צעטרענט, האט ער זיך איינגעהילט אין א גרויסען ווארעמען שאל, געהיט די כלי, ער זאל זי חלילה נישט צוקהלען.

תחית האבען די פארשוויגען צווישען זיך פארפיהרט א ברייטען שמועס מכת מה שמכם, פון וואנעם איז א יוד און וואוהין פאדערט מען? ווי געוויינטליך און זי מע האט זיך שוין נישט אנגעדרעט און אנגע-ויפצט אויף די היינטיגע פרנסות מיט די היינטיגע בשורות טובות ישועות ונחמות אויף יודען, איז מען מיט אמאל געווארען שטיל, זיך פארטראכט איטליכער אין זיינע עסקים מיט זיינע דאנות, אויך העניך איז געווען פארטיפט אין זיינע מחשבות; העניך האט נישקשה, געהאט וואס צו טראכטען, ווארום טאמער חלילה לא יעלה ולא יבא פאר-שפעטיגט ער בריטשאן אויך, בלייבט ער דאך אויף היינטיגען ימים נוראים לחלוטין אהן איין עמוד...

פולצלינג, ווי ער טראכט אזוי, דערנעהט העניך, פונקט אויפ'ן מיט ווען צווישען סעקוראן און צווישען בריטשאן, א פארטיפט ארעס-טאנטען געהען מיט'ן עטאפ פארטויז געשלאסען א האנט צו א האנט און וויאזען מיט די קייטען, פון אונטען איז נאכגעפאדערט א גרויסער וואנען מיט ווייבער און קינדער, העניך, וואס איז געווען פארטיפט אין זיינע מחשבות וואלט געוויס דורכגעלאזט דעם עטאפ פארפיי דער נאו, איהם אין זענען געהאט ווי דעם פארפאדערטען שניי ווייס איד, גנבים, פאסאקעס, האפט זיי דער וואסעמאכער; נאר ער ווייסט אליין נישט וואס מיט איהם איז געשעהן; צווישען די ארעסטאנטען האט ער דערנעהט עפס איינעם א פארשוין א שווארצען מיט א שווארצער

ענגלענדער האט אויפגעוויזן, אז די אריינקומענע יודען האבען זעהר פיל געוויקט צו פארברייטערן דעם קרייזער-האנדל און האט זעהר געלויבט די יודישע ארבייטער, אז זיי זענען פיל פלייסנער פאר די ענגלישע ארבייטער. אין זיין פאבריק געפינען זיך 1,600 ארבייטער, א העלפט רערפון זענען איינגעוואנדערטע יודען.

— פון לאנדאן שרייבט מען, אז די יקיא וועט קירצליך אג' הייבען צו גרינדען קאלאניעס פאר יודען אין בראזיליע אין דעם געגנט פון די גראנדא נישט ווייט פון די דארטיגע דייטשע קאלאניעס.

— דעם 8 יוני איז מען בעפאלען אין מזרח לאנדאן אויף 20 יודישע וואהנונגען, צעבראכען די פענסטער און אויסבראכט די קראמען, אויך זענען דריי יודען פערוואונדעט געווארען.

פראנקרייך. די חקירה יודישע ווענען דער מיטארא פון סיטעס פארעם אין פארזי האט זיך געגרייט, דער פראנצויזישער פראפעסאר קלערמאן נאגא האט דערקלערט דעם מיניסטער פאר פאלקס בילדונג, אז די מיטארא איז נישט די ריכטיגע, אז ראם איז נאכגעמאכט פון דעם יודישען גראווער ישראל ראחמוואוסקי אויס אדעסא.

אמעריקא. אין חורש אפריק זענען אנגעקומען אין ניו-יארק 2470 יודישע עמיגראנטען, דערפון זענען 1882 געוועזען פון רוסלאנד, 678 פון עסטרייך, 372 פון רומעניע, און די איבריגע פון אנדערע לענדער. 1861 פון זיי זענען געבליבען אין ניו-יארק און די איבריגע האבען זיך באזעצט אין אנדערע שטערט.

— אין דער יודישער געמיינדע אין ניו-יארק האט זיך געגרינדעט א פערזאן, וועלכער האט זיך אונטערגענומען צו בויען א יודישען פרייט פאר קליינע יודישע פערברעכער. די געביידע פון דעם פרייט וועט קאסטען איין מיליאן דאלאר.

III. ציוניסטישע נייעס.

— דער סעקרעטאר פון דער יודישער קאלאניאל-באנק, איז מודיע אין נאמען פון די דירעקטארען, אז די זעכסטע אלגעמיינע אסיפה פון אקציאנערען וועט זיין אין באועל, פרייטאג, 6 טאג אין אדול (28 איינווסט), צעהן אויגוסט אין דער פרייה, אין דעם זאל קאזיא.

דאס פראגראם פון דער פערמאלונג:

1) דער ראפארט פון דעם דירעקטאריום און פון די אפיציעלע קאנטראליארען.

קאפיטעל כ.

א מעשה! א מעשה!

העניך דעהט אויס דעם קאפ—דאס עקט צו איהם די יפהיה וואס מיט'ן רויטען שאלעכל און מיט'ן קינד אויף די הענט... פון העניכ'ן איז געווארען א שטיק ואלץ: "ווער קאן דאס זיין? ..."

— רב העניך, איהר האט מיר נאר ניט דערקענט? איך בין דאך צירעכט, חיים'ס מאכטער, חיים חסיד'ס יונגערע מאכטער, אז איהר וועט קומען אהיים קיין מאנעפעטוקע ואלט איהר למען השם לאזען גריסען דעם טאטען און דער מאמען און אלע אונזעריגע נאר פריינדליך, און ואלט זיי מוחל זיין זאגען, אז מיר געהען קיין אירקוטסק... למען השם, רב העניך, לאזען גריסען דעם טאטען...

צירעלי האט נאך עפס גערעדט, געמאכט צו איהם בשעת מעשה מיט די הענט, נאר מחמת די פיהדען זענען שוין געווען איינס פון דאס אנדערע ווייטליך, האט מען שוין מעהר נישט געקאנט הערען פון איהר נאר ניט, ער האט נאר געהערט א געלעכטער צווישען די ארעסטאנטען, פון עטליכע מיט אמאל, און א משנה מאדנע לער-דעל, און דוקא צום גראם, מיט אנעלכע ווערטער, וואס ס'איז שווער צו פארשטעהן פון זיי דעם פשט:

דעם קינער זיך קלאנגען ווענען פאס, פאר דער פאליציי האט ער געזאגט, אז האט נאר אויפגעהויבען דעם שטעקען פאר א סימן, דאס עקיפאזש ואל בלייבען שטעהן, א קאמיסיע פון דאקטוירים האט דעם יונגען מאן אונטערוכט און האט געפונען, אז ער איז אנהיילבאר משוגע, מען האט איהם איבערגעגעבען אין משוגעים-הויז, די אנטיסעמיטישע צייטונג, דייטש, פאלקס-בלאט, האט דאס בענוצט צו העצען גענען יודען, זי בעהויפטעט אז רייך איז נאר נישט משוגע, נאר אלע יודען זענען פארברעכער, די אנטיסעמיטען קענען נישט איבערטראגען, אז ביי אונז נישטער געלעגנהייט, ווי א יוד איז איבערפאלען דעם קינער, זענען נישט האטש הונדערטער יודען געהרגעט געווארען און די יודישע געשעפטען אויסגערויבט.

II. יודישע נייעס.

רוסלאנד. אין פארט-ארטור, וועלכעס האט אמאל געהערט צו חילא און היינט געהערט עס צו רוסלאנד, געפינען זיך 17,708 איינ-וואהנער, דערויסער 148 יודען.

— אין אשמינא (וויילנער גוב.) איז געווען א גרויסע שרפה, הונדערט פאמיליען זענען געבליבען אהן ברויט.

— ווי די ארעכער צייטונגען שרייבען וועט די טעג מאקס נאך דא דורכפאהרען אדעס, וואו ער וועט פארברענגען א פאר טעג, פון אדעס פאהרט ער קיין קרים.

— אונזער בעוואוסטער היסטאריקער ש. רובנאו פאהרט ארויס פון אדעס און בענעצט זיך אויף שטענדיג אין ווילנא, ווי "אד.קאווי". שרייבט איז דער צונעק פון זיין איבערפאהרען צו ארבייטען אין אלטען ארצווי, וועלכער געפינט זיך אין ווילנא.

דייטשלאנד. דעם 6טען יוני איז אין בערלין געשטארבען דער יודישער דאקטאר זאקס פון דער דזשומא, פון וועלכע ער האט זיך אנגעשטעקט ביי זיינע מעדיצינישע וויסענשאפטליכע פארשינגען, וואס ער האט געמאכט אין דעם אינסטיטוט פאר אנשטעקענדע קראנקהייטען אין בערלין.

ענגלאנד. אין קירצען וועט די קאמיסאן ווענען איינגענומען דער אין לאנדאן ענדיגע איהרע ארבייט, ביי דער לעצטער זיצונג האט מען אויסגעהערט די מיינונג פון מעהרערע געשפטס-פיהרער, אגער וויסער פאבריקאנט פון קליידער ה' אלפרעד ריטשארדס, אנגעבארענער

פאטלע און מיט א שווארצער בארד, און ער וואלט געמעגט שווערען אז ס'איז א יוד, און נאך א קענטליכער דערצו, זעהר א קענטליכער ווער דאס איז—האט ער בשום אופן נישט געקאנט זיך דערמאנען, ווי פיל ער האט זיך ניט געבראכען דעם מח און געריבען דעם שטערען.

און מחמת ער האט זיך שוין אזוי פאראינסערעסירט מיט'ן קענטליכען פארשוין, האט ער שוין במילא גענומען בעטראכטען דעם וואגען מיט ווייבער און קינדער אויך, און ער האט דערזעהען צווישען זיי איינע איהר פיהר מיט א רויט שאלעכל אויפ'ן קאפ און מיט א קינד אויף די הענט, ער וואלט שווערען אז ס'איז א יודישע מאכטער און א קענטליכע, אבער טאקי נאר א קענטליכע!

— ווייס איך וואס עס קאן זיך אמאל אויסווייזען—אזוי האט העניך זאג געטראן צו זיך אליין און האט זיך אנלעט געטראן ביי די פלעשעלדיגע פאות און איינגעהילט זיך אין דער ווארעמער שאל, פלוצלינג דערהערט ער, עמיצער רופט איהם אן ביים נאמען.

— רב העניך! רב העניך!

געוועזענער יודישער מיניסטער לואיג'י לוצאטי איז דער פֿרעזידענט, דעמ, האט בעשלאסען צו פראטעסטירען געגען דעם שרעקליכע אויפגליק, וואס מען האט אויף די קיישינובער יודען געבראכט.

— אויס אמעריקא איז אנגעקומען אין קיישינוב די דעוועט, א ברודער פון דעם בודישען גענעראל דעוועט, אלס דעלעגאט פון 4 אמעריקאנישע צייטונגען און האט מיט זיך מיט געבראכט 100,000 רובל פאר די פאראומגליקטע יודען.

— די רוסישע טהיי-פירמא ק. עט.ס. פאפאו אין מאסקווא האט איבערגעגעבען דעם ראבינער פון מאסקווא י. מאזא 2000 רובל אונטערווייט צום קיישינובער הילפס-קאמיטעט, א חוץ דעם האט דער ראבינער מאזא געקומען נאך 1000 רובל, וועלכע די אנגעטען פון דער אייגענער פירמא אין ווארשא האבען מנד געווען פאר זייערע פאראומגליקטע ברודער.

— א דרוקער אין ראסטאו האט אפגעדריקט די בעוואוסטע רעדע פון יאהאן קראגשטאדטקי וועגען קיישינובער פאגראם אין 10 000 עקסעמפלארען. די רעדע צעטיילט מען אומקום.

— דער פערציג-געזען אנטיסעמיטיזם אין ווען האט געשיקט א טרייסט בריף צו די קיישינובער יודען און אין הילפס-פערציג אריינגעשיקט 200 קראנען.

— ביז דעם 20 מאי איז אנגעקומען אויף דעם פראיעקט פון ה' אויסשיקן (צו שיקען די יתומים פון די קיישינובער הרוגים אין ארץ ישראל און זיי מאכען דארטען פאר קאלאניסטען) ביז 6000 רובל.

— צום קיישינובער הילפס-קאמיטעט זענען אנגעקומען ביז דעם 16-טען מאי בעקאנטמאכונגען פון 2216 טעגשען, וועלכע האבען גע-ליטען הויזות בשעת דעם פאגראם אויף, 1,897,040 רובל. עס זענען אבער נאך דא פיעל, וואס האבען געהאט יארען און דערלאנגען נישט צום הילפס-קאמיטעט, ווייל זיי זענען רייך און ברויכען נישט קיין שטיצע געלד, פאר די פאראומגליקטע אין קיישינוב איז אנגעקומען ביז דעם 15 מאי 450,000 רובל.

דער ראזניער "מעשה": נאר וויפיל זיי האבען איהם ניט דעקוטשעט ער זאל זיי דערצייהלען ווער איז אט די בחור'טע, וואס האט דורך איהם איבערגעגעבען אזא פריינדליכען גרום אהיים, און וואס איז דאס פאר א "מעשה"? — האבען זיי אבער פון איהם נישט געקאנט ארויס-ציהען נאר ניט, הענדיג דער חון האט ניט אויפגעהערט צו מאכען מיט די הענט, היצען יוד, און איבערחורען נאך אמאל און נאך אמאל:

— א מעשה! א מעשה! וואס סע קאן יוד פארלויפען אויף דער וועלט!

— פארט וואס? דערצייהלט אונז אויך די מעשה, לאמיר הארבען!

— ס'איז א מעשה וואס טרעפט יוד, הערט איהר, איין מאל אין טויזנט יאהר! א מעשה! א מעשה! וואס סע קאן יוד פארלויפען אויף דער וועלט! א מעשה! א מעשה!

און מעהר האט הענדיג נישט געקאנט זאגען נאר ניט: ער האט נישט געוואוסט פון וואגען ער זאל אנהויבען: צי פון איהר, צי פון איהם, צי פון דעם וואס איז געווען נאכדעם, צי פון דעם וואס איז געווען פריהער, — און אויף הענדיג פנים איז געבליבען פארלויפערט א ביטער שטייבעלי, און זיינע זכרונות האבען איהם אויפגעחאפט ווי ארום דעם מלמד און האבען איהם אונטערגעטראגען העס-ווייט, ער ווייסט אליין גיט וואוהין, ערניץ איבער די קרייז'ן... און דער ווייט

(II) דער פאלאנס.

(III) די וויפארעס פון דירעקטארען און קאנטראליארען.

(IV) די פראגע, ווי איינצוטיילען דעם דיווידענדר (דעם ריווח) פון פאריגען יאהר.

(V) פערשידענע ענינים.

די ביכער פון די אקציאנערען, ווי אויך די ביכער, וואו עס ווערען איינגעשריבען די אקציעס, וועלכע ווערען איבערגעגעבען פון אייגענע צום אנדערען, וועלען ווין געשלאסען פון דעם גרעסען ביז דעם 28-טען אונקסט.

— די מינסקער פאליציי האט פערקלאגט די ציוניסטען ה' בערגער און פרוי כהן, ווייל זיי האבען ביי ה' בערגער אין הויז געמאכט א ציוניסטישע אספה, דער ריכטער אבער האט די אנגעקלאגטע בעפרייט. — פון דעם 16 ביז דעם 18 יוני וועט אין ביאליסטאק ווין אנדויעס אספה פון די פאליטישע ציוניסטען, אויף וועלכע עס וועלען בערהאן דעלט ווערען וויכטיגע פראגען.

ידיעות וועגען קיישינוב.

— אין גיידאק איז געוועזען א גרויסער מיטינג (אספה), אויף וועלכען קלענלעך, דער געוועזענער פֿרעזידענט אין אמעריקא, איז געוועזען דער פארזיצענדער. דער צוועק פון דעם מיטינג איז געוועזען אויסצודריקען א געדויערען וועגען דעם פאגראם אין קיישינוב און צו טרייסטען די פאראומגליקטע יודען פון דאקט. אויף דער אספה זענען צוזאמענגעקומען איין ערך פון 18 טויזענט מענטשען, אזוינע גרויסע מיטינגען זענען אויף געוועזען אין טשיקאגא, באסטאן, פילאדעלפיע, סינסענאטי און ס'ט לויז.

— אין ירושלים האט מען געזאמלט געלד פאר די פאראומגליקטע קיישינובער יודען.

— ביי די אלגעמיינע ציוניסטישע פארזאמלונג אין לאנדאן האט מען געמאכט הוצרות נשמות די הרוגים פון מיישינוב.

— דער הילפס-פערציג פאר קיישינוב אין ראס, ביי וועלכער דער

א. יענקל, שרה, מייש!

ני מיר בראנחען, ני מיר חלייש...

עס ווייזט אויס, אז דאס לידעל איז דעם עולם געווען שטארק געפעלען, ווארום דער נאנצער עטאם, אחוץ דעם קאנוואי, האט שטארק אנגעקוואלען, און ניט אזוי פנים ליעד, ווי פון דעם, וואס איינער פון דער חברה ארעסטאנטען, א הויכער פארשוין מיט ארויט געשטירט פאלט פנים, האט אריינגענומען איין עק פאלע פון דעם גרויסן שניצל אין מויל אריין, געקוקט אויף העניכ, און האט לאנג געטרייסעלט מיטן קאפ היין און צוריק, בכדי צו דערנענטערן דערמיט די יודען...

הענדיג האט איהם אבער געהערט ווי המן דעם גראנער. ער איז געווען פארנומען מיט וויינעם, ער איז געווארען אויסער יוד פון דעם דאזיגען באגעגעניש, ער האט זיך אנגעשטויסען על פ' סברה, אז יענער שווארצער ווינאמטש מיט דער בארד בעדארף ווין טאקי איהר מאן, מאשקעלי נב, און ער האט נישט אויפגעהערט וואונדערען יוד און רעדען צו יוד אריין:

— א מעשה! א מעשה! וואס סע קאן יוד טרעפען אויף דער

וועלט!

די איבעריגע פארשווינען, וואס זענען געפאדערט מיט העניכן אויף איין פוהר, האבען יוד געוויינטליך שטארק פארזינערטערט מיט

האט פאר אלע געסט אין די אויגען אנגעשריבען אויף א קליינעם בויגען פאפיר זיין בריף, בעמערקענדיג, אז ער ערלויבט איהם צו רוקען.

אונז אט דאס איז דער בריף.

”צו די ליבע ברידער די קריסטען פון קייסינאב:

פון די שפעטערדיגע ידיעות ווענען קייסינאבער פאגראם, וואס האט גען זיך געדרוקט אין די צייטונגען, האב איך מיט זיכערקייט איינגעזעהען, אז די יידען אליין זענען געווען די סבה פון די גילות און רציחות, מיט וועלכע עס האבען זיך אויסקעצייכענט דער 6 און דער 7 אפריל. איך האב דערזעהן, אז געקומען סוף בל סוף די קריסטען, די יידען אבער זענען פאר זייערע הויזות און וואונדערן דאסעלסט בעלאהנט געווארען פון זייערע אייגענע און פערענדע ברידער. דאס ווייס איך פון בריף, וואס מיר האבען געשריבען אויפריכטיגע מעגשען, וועלכע וואהנען שוין לאנג אין קייסינאב און ווייסען גענוי אלץ, וואס עס האט זיך דאמט געקאן. דערום רופ איך אויס צו די קייסינאבער קריסטען: זייט מיר מוחל, וואס איך האב אייך געשטראפט פאר די געטאנענע בויאנסטער וועס, איך ווייס איצט פון בריף, אז מען טאר נישט פשוטלינגען די קריסטען אליין, ווייל זיי זענען אריינגערופען געווארען אויף די בויאנסטונעס דורך די יידען גוסא, און אז אין פאגראם זענען שולדיג דערהויפט יידען אליין.

פראטאקאל פון קאנאנאטאדס יאהאן סערגיעוו.

28 מאי 1908 קאנאנאטאדס.

ווער איז אבער אין שטאנד אויפצוקערען די יודישע יתומים זייערע דער'הרגעטע עלטערן?
”גאטוואס” רופט אן די גאנצע מעשה, אז עס איז איין אונזער-וועהנליכע אויגענווארטעטע און זיכערקליכע געשיכטע.

די רציחה אין סערביע.

מיטוואך דעם 10 יוני 11 דעם זייער ביינאכט האבען א גרויסע צאהל אפיצירען זיך אריינגעבראכען אין סערבישען קעניגליכען פאלאץ אין בעלגראד. און זענען אריין צום סערבישען קעניג אלכסנדר אין ציטער און דעם קעניגס-אדיוטאנט פאלקאוויק גאטאוויטש האט איהם פארגעלעגט א פאפיר, אויף וועלכען ער זאל זיך אונטער-שרייבען, אז ער זאגט זיך אב פון דער מלוכה און גיט זי איבער דעם פירסט פיאטער קאראגעארעוויטש. דער קעניג איז נישט איינגענומען דערויף און האט דערשטאסען דעם פאלקאוויק גאטאוויטש, די אפיצירען האבען געדרוקט דעם קעניג אלכסנדר, זיין פרוי די קעניגין דראגא, איהרע צוויי ברידער גיקאלי און גיקאדים ליוגעוויטש, דעם מיניסטער-פרעזידענט מארקאוויטש, מיניסטער פארולאוויטש, גענעראל פערטראוויטש, קאפיטאן מיטקאד-וויטש און לייטענאנט גאטאוויטש. שווער פארוואנדעט האט מען דעם געוועזענעם מיניסטער דעם אינערן טעאדאראוויטש און דעם קאמאנדיר פון דער דאנאישער דייוויזיע גיקאליטש. די אנפיהרער פון די סאלדאטען, וואס זענען בעפאלען דעם פאלאץ זענען געוועזען די פאלקאוויקעס מישיטש און מאשינ, וועלכער איז ביים נייעם מיניסטעריום געווארען דער ארבייט-מיניסטער. א ברודער

— אקאלישער יודישער ארימאן, וועלכער לעבט פון קצבה, האט מגדב געוועזען דעם רובל, וועלכען ער בעקומט דערפאר, וואס ער לאזט זיך אויפערשען צו דער תוכחה, פאר די פאראומקליכטע יודען פון קייסינאב.

— אין ראנגון (אינדע) האט דער ”בונדאריסטען פערזאין” געמאכט איין אספה, אויף וועלכער עס איז געזאמלט געווארען געלד פאר די פאראומקליכטע יודען אין קייסינאב.

ווידער קרישעוואן.

קרישעוואנס צייטונג ”זנאמא” דערציילט.

”דעם 23 מאי איז קיין קאנאנאטאדס געקומען צו דעם גייסט-ליכען יאהאן קאנאנאטאדסקי איין אנגעזעהענער מעגש פון קייסינאב, וועלכער פארנעמט א הויכע געזעלשאפטליכע שטעל. דער מעגש האט געכענט מיט יאהאן קאנאנאטאדסקי און דערקלערט איהם די אמת'ע סבות פון פאגראם.

דערויף האט דער גייסטליכער געזאגט:

— ”איך ווייס שוין אלץ, און מיך פארדריקט דאס, וואס איך האב פריהער געזאגט, איך האב שוין ארויס געשיקט פאר די פאמיר-ליגעס פון די קריסטען פריהער 300, דערנאך 500 רובל.

אז דער קייסינאבער אורח האט ווידער אנגעהויבען צו רעדען און געשילדערט די שווערע לאגע, אין וועלכע, לויט זיין וויסען, געפינען זיך די פאמירליגעס פון די ארעסטירטע, ווי אויך הונדערטער קריסטליכע בעלי-מלאכות, וואס האבען איצט קיין מלאכה נישט ביי יידען, האבען זיך טרענען געוויזען ביי יאהאן קאנאנאטאדסקי אין די אויגען, און ער האט געזאגט מיט א טיעפען אומטע:

— ”איך האב געוואלט שרייבען די קייסינאבער קריסטען. איך וועל אנשרייבען א בריף.”

מען האט תיבה איהם דערלאנגט טיגט און פאפיר און ער

האט געפלאנען, און א רענעגל האט געמראקעט, און דער בעל-עגלה האט געפירט און געוואקעט, און די פערדלעך זענען מיט קליינע דרייבער טריטלעך בלוט'שט געלאפען, און די דערדער האבען זיך גע-קאמפשעט איבער דער גאסער ערד, און דער וואנען האט געטרייטעלט, און אלע פארשווונען האבען זיך געווינט, געשאקעלט, באגענענט זיך גאנץ אפט, אקאל מיט די פלייצים, אקאל מיט די שטערענס, און העניד, איינגעהילט אין א ווארעמער שאל, האט ניד געווינט און גע-שאקעלט אהער און אהין, און נייע פלעשעלדיגע פאות, געריהרמ פונים ווינט, האבען זיך געפאמפעלט ווי אויף פרוזשינקעס און צונער-געבען איהם פיעל חן.

ע נ ד ע.

געזונגען נאציאנאל-לידער, די סאלדאטען האבען געטרונקען אויף דער גאס ביזער און וויין. אויף די גאסען האט מען ארויסגעקאמפישט נאנצע פעסער מיט געטרענקע. די מיניסטארען האלטען רעדעס פאר דעם עולם, וועלכע קלאפען שטארק "בראנוא". די צייטונגען לויפן דעם פארד.

עס איז געקאנט, אז דאס אטענטאט אויף דעם געווענענעם קעניג מילאן (קעניג אלפסנדר'ס פאטער). פאר צוויי יאהר איז געווען אנגעשטעלט פון דראגא, ווייל מילאן האט גישט געוואלט מסכים זיין צו איהר שדוך מיט דעם קעניג אלפסנדר. נאך דעם אטענטאט, האט דער קעניג פארמישט אלע אנפירער פון די ראדיקאלען אומזוסט, און ווען גישט דער קייזער פראנץ יאזעף, וואס האט געווארענט דעם קעניג פאר שטרענגע משפטים, וואלט ער זיי אלע געווען דערשא-פען. דאס איז געווען איינע פון די סבות צו דער היינטיגע נקמה.

דער נייער מיניסטער פאלקאווניק מאשין איז ביז געווען אויף די קעניגין, זיין געווענענע שוועגערין, ווייל זי האט געפייניגט זיין ברידער, איהר גרשטען מאן און האט א חלק געהאט אן זיין פריהעם מיט. דורך דעם האט ער זיך איצט נוקם געווען אן איהר.

נאך דעם ווי דאס סערבישע פאלק האט זיך א ביסל בערוהיגט פון דער גרשטען אויפגענונג, הערען זיך שוין איצט שטיקעס גענען די מערדעריי. די אפיצירע, וועלכע האבען זיך געמיינליך אינ'ם קארד האבען מורא, מען זאל זיי גישט רופען צו פארענטפערן זיך; זיי האבען זיך איינגאנדער געגעבען דאס ערעגנווארט, נאר גישט אויסצוגאנגען ווער עס האט געמארדט.

מאנטאג דעם 15 יוני האט די נאציאנאל-פערזאנליכקייט אין בעלגראד איינגעשטימט דעם פרינץ פיאטער קאראגעארנעוויטש אויסגעקליבען צום סערבישען קעניג. דער פרינץ האט די וואהל אנגענומען, און עס איז קיין ספק גישט דא, אז די גרויסע רעגירונגען וועלען איהם אלס סערבישען קעניג אנעקענען. איין ענגלישע צייטונג שרייבט, אז דער נייער קעניג וויל געשטראפען די מערדער. דאס גאנצע פאלק איז מיט דער וואהל צופרידען.

קארעספאנדענציעס.

קראקא. אין וויעליטשקא ביי קראקא (נאליציע) האט זיך פאר דעם פראהקלייבנאס-פעסט (באזענאט שאלא) געמאכט א גרויסער שרעק צווישען די יודען. וויעליטשקא איז א געסט פון אנטיסעמיטען, דאך האט ביי גישט לאנג קיין יוד גישט געמארט וואהנען. דער אנטיסעמיטישער אפגעארדענטער שפאנדער איז דאך גייסטליכער. ער העצט תמיד דעם קריסטליכען עולם אויף יודען. די פאנאקמען אויף יודען אין מערב נאליציע פאר 6 יאהר זענען זיינע ווערק. זיין שטעלפערטרעטער איצט מאלניסקי איז גישט אנדערש ווי ער. ער שרעקט תמיד מען זאל ביי א יוד גישט קויפען, א קריסטליך מידל זאל ביי א יוד גישט דיענען. די לעצטע מעג האט ער גע- שרעקט, אז ווען א יוד וועט זיך געפינען דאנערשטאג ביי דער פראצעסיע אויף דער גאס און וועט גישט דאס היטעל אראפגעמען זאל מען איהם מיט שלאגען. זיינע ווערטער האבען זיך פארברייטערט צווישען קאטאלישען עולם און מען האט צוגעלעגט, אז עס וועט

פון פאלקאווניק מאשין איז געווען דער גרשטער מאן פון דער גע- הרגעטער קעניגין דראגא. די גווארדיא, וועלכע האבען געוואכט דעם פאלאך, האבען מיט גרויס מוט געשיצט זייער קעניג און האבען די מורדים גישט געוואלט אריינגלאזען אין קעניגליכען שטאם, מען האט פון זיי א סך אונעקגע'הרג'עט. דעם קעניג האט גע'הרג'עט דער פאדפאלקאווניק מישיטש. ווען מען איז אריין צום קעניג אין ציטער האט ער אויפגעריסען דעם פענסטער און גערופען הילף, דערנאך איז דער קעניג צוגעפאלען צו די קעניגין און האט זי ארוםגענומען און זי געוואלט געשיצען. און צוואקען מיט איהר אין די ארעסט איז ער גע'הרג'עט געווארען. נאך דעם ווי זיי זענען שוין געווען מיט האט מען זיי דורכגעווארפען דורך דעם פאלקאן אויס'ן הויף. דער פאלק סאלדאטען, וועלכע איז געפאלען דעם פאלאך, איז גישט לאנג פאר דעם בונט שטרענג געשטראפט געווארען פון דעם קעניג אלפסנדר דערפאר, וואס זיי האבען גישט געוואלט שיקען אויף דעם סערבישען המון, וואס האט געמאכט אונרוהען.

ווען די אפיצירען זענען שוין פארטיג געווארען מיט זייער ארבייט אין קעניגליכען פאלאך זענען זיי ארויס אויף דער גאס און האבען אויסגערופען דעם פרינץ פיאטער קאראגעארנעוויטש אלס קעניג פון סערביע, וועלכער געפינט זיך איצטער אין זשענעווא (שווייץ). פאלד האבען די יונגע סערבען זיך צעשפרייט אין אלע נאסען און האבען געמאכטען פאהנען אין די הענט און געשריגען: "עס זאל לעבען דער קעניג קאראגעארנעוויטש". פסטע אלע הייזער פון בעלגראד זענען געוועזען אויסגעפוצט מיט פאהנען, קיין איינציגער טרייער פאהן איז גישט געוועזען.

דער בונט גענען דעם קעניג אלפסנדר איז שוין געוועזען זייט דריי חדשים אנגעטרעט, ווייל דאס פאלק איז גישט צופרידען געווען, וואס ער האט געשטימט לייגעוויצא, דעם ברודער פון דער קעניגין דראגא אלס טראנספאלער (נאליעדיק) און אז דער ברודער איז אנגעקומען קיין סערביע האבען זיי זייער פלאן אויסגעפיהרט. די אנפיהרער פון דעם בונט האבען צעשיקט פראקלאמאציעס צום סערבישען פאלק, אין וועלכען זיי רופען זיי אויסצוקלויבען א קעניג, וועלכער זאל צוריק איינפירען א פרייע קאנסטיטוציע.

ביז מען וועט אויסקלויבען א נייעם קעניג, איז געווארען א רעגירונג אויף דערנווייל וועלכע געשטעהט פון נייע מיניסטארען. דערנווייל האט מען אין לאנד איינגעפיהרט די פריהעריגע פרייע קאנסטיטוציע, וואס דער דערמארדעטער סערבישער קעניג האט גיט לאנג פון פאלק צוגענומען.

— אין בעלגראד האבען אנגעהויבען ארויסנעהן נייע צייטונגען וועלכע זענען פול מיט זידלעריי אויף דער דערמארדעטע קעניגין דראגא און אויף די פריהעריגע פיהרער פון לאנד.

— די נייע רעגירונג האט בעפרייט פון די געפגעגענישען אלע פאליטישע פארברעכער.

— דער קערפער פון דער קעניגין איז געוועזען צעהאקט און צעשעקעט פון די קלעפ. אויף דעם קעניג האט מען געפונען ביז 30 וואונדערן פון ב'קסען אויסער צייכענס פון שווערדען.

— געבען קעניגס פאלאך האבען דעם גאנצען טאג געשפיעלט די מיליטער-מוזיק. מען האט געשפיעלט פאלקס-מארשען און

"שלחן" ... פון זיין ליכטיגען פנים האט געשטראהלט. ווי פון דער זון מיט דער לכה צוזאמען. דעם צדיקים גרויסע, הייליגע אויגען האבען געשאסען מיט מיינען מרענען און סגאפעס פייער... פלוצים האבען זיך אנדערנעשטעלט אויפן רבינס ווען רבי פנחסל מיט שרה'לן...

בלייב ווי די וואנט, דערשראקענע, ווי די פארשפּטע צום מוים זענען זיי געשטאנען פאר רבי זיסעלין און האבען איהם גיט געלאזט געהן ווייטער...

— רבי — האבען זייערע לעפצען געצויגן פאר מורא און פחד — איהר מוזט אונז העלפן!...

די גרויסע פרייד פון שמחת תורה איז איבערגעריסען געווארען מיט א מאל... פינקטער איז געווארען אין רבי'נס שוהלעבין—אין אקטער יומש חושף: אפילו די נשמה האט אנגעטאפט דאס פינקטערגיש...

אויסגעלאשען זענען געווארען די שטראהלען פונם צדיקים צורה און די אויגען האבען אנגעהויבען בליצען מיט א קאלטער מכה-שוחרה...

— איהר קאנט געהן — האט רבי זיסעלע שטיל דאס ערשטע מאל געענפערט אויף זייער בקשה — אויף א פאפיראסענער בריק?...

— צדיק, איהר מוזט אונז העלפן!... — ווילט איהר דוקא? ... היט אייך! שפילט אייך גיט מיט קיין פייער!...

— רבי, מיר קאנען דאס גיט איבערשטראגען... — זאל זיין אזוי!... הלואי, איהר זאלט גיט האבען קיין חרטה!...

III.

שוין דריי מעת-לעת, אז שרה'לע "געהט צו קינד" ... מיט אראפגעלאזטע קעפ גענען ארום אלע איינוואהנער פון מבצניסקע, אויסערדום איז שא — שטיל...

די דאקטוירים האבען זיך שוין לאנג אפגעזאגט פון שרה'לען... זיי זענען מוים-ברוך. זיי זאגען, אז זי מוז שוין שטארבען צו זאמען מיטן קינד...

איהר פאנשטעהט? די קלוגע, געלערנטע קעפ האבען דוקא געוואלט "געמען" דאס קינד מיט עפס א זעלבע מיני מאשיגען אדער צוואנגען, רחמנא לאלן...

אפילו דענסקסאל, האבען זיי געדורגען, קאן נאר די מוטער בלייבען לעבען, איז דאס קינד מוז געהן פאר א קרבן...

— העט, נארישקייטען! זיי זאלען אזוי וויסען פון זייער נאמען! — האט רבי פנחסל געטענהט — ערע יודישע טאכטער, בשעת זי געהט צו-קינד, שטעהט אין א גרויסער סבנה... עס געדויערט שוין צו לאנג?

דערויף שטעהט ביי אונז בפירוש: "ועל קרח אמה נולד": מיט גע-וואקד ווערסט דו געבארען... וואס מיר, ווער מיר דאקטוירים? איך גלויב דעם צדיק הדור: איך גלויב אין גאט... דער רבי זאל לעפען האט מיר צוגעזאגט א קינד? גלויב איך באמונה שלמה... דאס איז ברינגע-איז גיט מיין עסק...

ער האט אוועקגעשיקט צו רבי זיסעלען א שליח מיוחד און שוין. און וואס קלערט איהר?

דאנערשטאג ערלויבט זיין יודען צו שלאנען און צו רויבען די יודען זענען געהר אויסגעקענט געווען און האבען זיך געשראקען, ווארען אין ווייטלישקא איז אלעס מעגליך. דער "יודישער פאלקס-סעראייז" האט זיך געווענדט צו די וויינער "אונזאגלישע אונזאן" אום הילף. די אונזאן האט באלד טעלעגראפיש געענפערט, אז זי האט פארקע-שטעלט די לאנג פאר דעם מיניסטער-פרעזידענט ד"ר קערבער און ער האט צוגעזאגט צו מוין וואס עס איז נאר מעגליך. דער מיניסטער האט געהאלטען ווארט. דעמאלטען טאג האט דער בעצירקסהויפטמאן פון ווייטלישקא בעקומען א טעלעגראפישען אויפסאג פונם מיניסטער, אז דער גייסטליכער אליין מוז אין דער קירכע זיינע ווערטער צוריק ציעהען און שרעדיגען גוטס אויף יודען, כדי דעם עולם איינצושטילען. און אזוי איז טאקי געווען. דער בעצירקסהויפטמאן מיטן גייסטליכען זענען געבאנען אין קירכע אריין. פאר א גרויסער פארזאמלונג האט דער זעלבער גייסטליכער ערלויבט די יודען און געווארענט, אז עס זאל זיך קיינער גיט אונטערשטעהן אנצוריהרען א יוד און עס זאל זיין ממיר שלום אין שטאדט. דער סעבעל האט זיך באלד בערוהינט און אין שטאדט איז שטיל געווארען. דעם אנדערען טאג האט דער גייסטליכער געבעטען א בעקאנטען יוד, ער זאל איהם א מוכה מוין און זעהען צוריק צו געמען דעם בריף, וואס מען האט געשיקט אויף איהם קיין וויען, ווארען ער איז אין געפאהר. ל.

א גלגול פון א נאמען.

(פערט).

II.

אזוי זענען דערווייל איבערגעבאנען דריי יאהר. איינקמאל דאס איז געוועזען שמיני-עצרת אויף דער נאכט ביי די ערשטע תקפות...

איהר האט אמאל געהערט פון די דאזיגע תקפות? ווער ס'האט גיט זוכה געוועזען זעהן דעם גרויסען רבי זיסעלען ביי די תקפות, האט אין זיין לעבען קיין גרויס, שענס און הויכס גיט געזעהן!...

גיט נאר יודען מיט גאט'ס תורות אין די הענט האבען געטאנצט. נאר אפילו די מישען: שטענדרעס, דער ארזן-קדוש מיטן "שלחן" צו-זאמען מיט די ווענט פון דער שוהל האבען זיך געווינט און געהויערט פון טאנצעריי...

סייבען מרענען מיט ימים פרייד האבען זיך אויסגעמישט און יודען האבען זיך געמובלט אין דעם דאזיגע ים גדול...

דאס איז געוועזען די אקטע מדרגה: "פרייד דורך געוויין און געוויין פון פרייד"...

דער גרויסער רבי זיסעלע האט דערהויבען די קליינע יודעלעך צו דער הויכער מדרגה פון "שמחת תורה"...

רבי פנחסל מיט שרה'לען זענען אויף דערביי געוועזען. אפילו נשים מיט בתולות פלעגט מען דעם אויף-דער-נאכט אכיינלאזען אין רבינס שוהליכען.

שען, הויף, ווי א מלאך, גרויס, ווי משה רבינו מיט די לחות אין די הענט האט רבי זיסעלע געשוועבט, געשוואמען ארום דעם

מען האט פון אביזניפקע אראפגעבראכט מינדע ריבאפע אונ...
גאט האט געהאלפן :
ש'ה'לע האט, למל, און די אלע מאשינערייען און צוואנגען,
להכעים די דאקטוירים, געבארען א געזונטען בן-זכר...

IV.

דעם הייליגען רבינס הבשחה איז מקוים געווארען, גאר...
דער שטין, ימח-שמו, האט אנגעהויבען פארשפרייטען זינע געצען.
רבי פנחס'ל מיט ש'ה'לע האבען געבויט גיט געוואוסט, ווי אזוי
און פון וואס מ'היט זיך, און זענען, רחמנא לצלן, גלעד געווארען...
פלוצים האט זיך צווישען רבי פנחס'לען מיט ש'ה'לען אנגע-
הויבען א מלחמה איבער דעם גאטען:

ער האט געוואלט, אז דעם קינד זאלען א גאטען געבען:
הערשעלע, גאד זיין פרומען פאטער, רבי הערשעלע חסיד לזכרונו
לברכה! און זי, ש'ה'לע, האט געטענהט, אז זי וויל גיט.

— דער שווער (א גוטער מליץ זאל ער זיין!) — האט זי גע-
שרינען מיט'ן לעצטען ביסל פת — איז געבויט געשטארבען צו יוג,
און איהר זיידע (א גוטען זכות זאל ער טראגען!), רבי שמחה'לע
בעל-מח, האט זיך אין עושר און אין קבוד אפגעלעבט גאנצע הונדערט
מיט סינף יאהר. וויל זי (און אזוי מוז דאס טאקי בלייבען!), אז איהר
בן יחידל (איבערלעבען די פיינער זאל ער איהרע!) זאל הייסען גאד.
איהם היינט וואס איז גלאט פאר א גלאקען: דער שווער און איהר
זיידע! דער שווער (זאג יאהר זאל זי האבען!) איז טאקי געוועזען
א פשוטער, פרומער יוד, אבער איהר זיידע... וועמען פלעגט די גאנצע
וועלט גאכלויסען מיט מוניטלעך, מיט פדיונות, און ער פלעגט זיי
פון זיך סרייבען מיט שטעקענעס? ווער פלעגט ביי זיך געשטענדיג
טראגען דעם שליסל פון דער געפונענער סאטאנאווער שוהל און
פלעגט אהין איינער אליין זומער און ווינטער צוויי ביי נאכט געהן
אפגעקטען חצות? גיט איהר גרויסער זיידע, רבי שמחה'לע בעל-מח?
דער גאנצער אויפגליק, פארשטערט איהר מיד, האט זיך גענו-
מען דערפון, וואס זיי ביידע זענען געוועזען גערעכט.

דער גאטען איז געקומען רבי פנחס'לען, ווייל ער האט גיט גע-
האט קיין פאטער, און ש'ה'לע — יא.

דאס איז ראשית. ער פיי דין.

שנית, איז א טאג עלטער פון א נויב און א פאטער — ביליבער
פון א זיידען.

ש'ה'לע איז אבער אויף געוועזען גערעכט, ווייל, ערשטענס,
"א מנהג ברעכט א ריך": די יודישע וועלט גיט קינדער געמען גאד
אזוינע מענטשען, וואס זענען געשטארבען זקנים, און רבי פנחס'לע
פאטער איז געשטארבען יוג.

צווייטענס, ווער קאן עס פארערען פון א יודישער טאכטער, זי
זאל זיך אפזאגען פון אזא טייערען גאטען?

דריטענס, גאד רבי הערשעלע חסיד איז שוין דענקסטאל גע-
וועזען געבליבע געמען, און גאד רבי שמחה'לע בעל-מח — אפילו
איינער גיט, ווייל רבי נפתלי, ש'ה'לעס, פאטער, איז ביי זיין פאטער
געוועזען א בן יחיד, און ער אליין האט בל ימיו גיט געהאט קיין
זכרים.

היינט איז ש'ה'לע געוועזען מסובן קראנק, און רבי פנחס'ל געזונט

איהר פארשטעהט?

האבען מיר אלע גערעכענט, אז דער גאטען געהער צו ש'ה'לען...
גאר צום קריאת-שמע-לייגען איז פלוצים קיין קנעניסקע
אנגעטומען רבי זיסעלע און האט פסיוש געהייסען דעם קינד א גאטען
געבען גאד רבי פנחס'לע פאטער...

געבען דעם צדיק האט שוין ש'ה'לע גיט געוואלט אדער טאקי
פשוט שוין גיט געקאנט געהן...

ווען דער רבי האט ארויסגעגעבען דעם פסק — האבען שוין
ש'ה'לעס געדאנקען געבאלאנזעט ווייט — ווייט, עפיים גאר אין אנדערע
עולמות...

א העליש פיינער האט זיך, רחמנא לצלן, אריינגעטאפט אין
איהרע פיינער און זי האט גערעדט פאר פיינער און פאר וואסער...

איהר האט זיך פארנעשטעלט, אז רבי שמחה'לע בעל מח, איהר
גרויסער, הייליגער זיידע, מיט דעם שליסל פון דער סאטאנאווער
שוהל אין איין האנט שטעהט אין מיטן היסעל אויף א הוינדעלעך...
ער הוידעט זיך און שרייט:

— ש'ה'לע, גיב אהער: אדער טיין גאטען, אדער דיין בן יחידל!
און זי האט געברענט, ווי א פיינער און זי האט געציטערט
געפלאטערט, ווי פון דער גרעסטער קעלט...

דריי ווייבער האבען זי קוים גערהאלטען אין בעט...
און טאקי אין דער אייגענער נאכט סוג'ס קריאת-שמע לייגען
איז ש'ה'לעס פשוט געשטאן אויסגעגאנגען ביי די ווערטער:

— שמחה'לע! בן יחידל מיינס!... פאר דינע ביינדלעך זאל
מיר זיין!...

איהר פארשטעהט?

די מוטער, הייסט עס, האט איהם א גאטען געגעבען: שמחה...
V.

סנדק איז רבי זיסעלע געוועזען און דעם קינד-האט מען א
גאטען געגעבען: צבי הערש.

דער ברית איז געוועזען א פארשטערטער.

א רעכטע שמחה!

פריער האט מען ש'ה'לעס "רעכט געטאן" און דערנאך גע-
פראוועט דעם ברית...

דעם גאנצען טאג האט זיך דער עולם געפיהלט ווי אויסן
בית-הקברות...

דער צדיק איז אריינגעפאלען אין א שטארקע סרה-שוחרה...
דער קינדער הערשעלע, בשעת מ'האט איהם געווישט, האט
שרעקליך געוויינט, מוראדיג געשרינען און געריסען זיך.

אלע קינדער שרייען און וויינען, ווען מען יודישט זיי.
וואס איז פאר א חידוש?

אז די ערשטע מינוטען פונם ווערען א יוד קאסטען שוין אזוי
סיעל בלוט — מסתמא סיחלען זיך דערפיי גענוג שטערצען אויף!...

גאר הערשעלעס וויינען און שרייען זענען אבער געוועזען גאר
אויף איין אנדער מין אויפן...

גאנצ'לעצטען יעכץ און פארגעהן זיך, איז רבי זיסעלע געווארען
שטארק ווייס, בלייבט ממש, ווי דער קאליף. א טיעפער זיסץ האט זיך
ארויסגעריסען פונם צדיקים הארץ און צוויי בדיקע בריליאנטע

ס'רעדטן האבען זיך ארויסגעקאמפשעמט פון זיינע אויסגעלאשענע אויגען...

וואס אייגענמליך האבען געלאזט הערען די משוגה וויקדע מולות פונ'ם קליינעם הערשעלע?

קיינער האט דאס גיט פארשטאנען. מ'האט נאר געפיחלט, אז זיי בויען דעם מ'ס אויג לעכערען די געהירען...

אפער איז דאס שוין געוועזען א ווינק אויף ישפעטער?

די גרויסע מנה-שחורה, דער זיסן אויג, די מרענע פונ'ם גרויסען צדיק האבען געוויס דערויף געדרונגען...

אין דרייסיג יאהר ארום, ווען ס'האט זיך געמראפען דאס, וואס איך וועל אייך דערצייהלען ווייטער — האט ערשט דער עולם ארויס-געזעהן בחוש, אז דער גרויסער רבי זיסעלע מיט'ן קליינעם הערשעלע האבען שוין געצייטענס צוזאמען געווינקט דאס אויסגליקליך יודיש גשמח'לע.

VI.

ערשט איין יאהר איז איבערגעגאנגען נאך דעם שרעקליכען מוים אויג געוויסען ברית אויג צווישען רבי פנחס'לען מיט זיינע גע-ווענע שווער אויג שוויגער האט אויסגעבראכען א שטארקע, שטום א פייערדיקע מלחמה.

אויג טאקי ווידער א פנים איבערן גאמען. רבי נפתלי אויג זיין ווייב, שרה'לעס עלטערן, זענען געוועזען קלא רציחה, שטום אנקאן אין גולן גיט נאר אויף רבי פנחס'לען, נאר אפילו, רחמנא-לצלן, אויס'ן הייליגען רבי'ן אליין אויף. נאך זייער נארישען, שטום קינד'ישען שכל, איז זיי אויסגעקור-מען, אז אין שרה'לעס מוים זענען שולדיג רבי פנחס'ל מיט'ן רבי'ן זאלען לעבען...

וואס מענשען, יודישע קינדער האן אייגפאלען! נאר פון איין זייט דער גרויסער אויסגליק: שרה'לע איז ביי זיי געוועזען איין אויג אין קאפ, א פת יחידה. היינט דער שטון...

אז דער "סוחר" מיטש זיך אריין — נוערד א פרייהליכע חתונה אפילו אהן בלה-חתן אויג אהן פלי-נמר!...

ס'האט זיי, רחמנא-לצלן, פארבלענדט די אויגען אויג... א נאנגענהדיג יאהר האבען שרה'לעס עלטערן נאר געשוויגען. זיי זאלען עס האטש איינקאל א פרעגטן וועגען אייגנעל! דער ערנסטער סימן איז געוועזען אט דאס גיט לאזען זיך הערען.

דערפון טאקי האט מען ארויסגעזעהן בחוש, דאס הייסט, ס'האט פארשטאנען, אז ביי רבי נפתלין מיט זיין ווייב סליהעס א פייער אין די הערצער, וועלעכס נועט זיך אין גיבען ארויסרייסען לעגי פל מיט מיט א שטארקער מלחמה. דאס איז ראשית.

צווייטענס, רבי נפתלי, א יוד פון תמיד אן א למדן, גרויסער עושר אויג אפער-חסיד — האט פלוצים, זינט די טאקטער איז געשטארבען, אויסגעקערט פאררען צום רבי'ן. נאך מער, ער האט גיט געוואלט העכען אויג וויסען פון דעם גרויסען צדיק אפילו דענסטמאל, ווען דער

רבי איז צוויי מאל אין דעם יאהר אריינגעפארען קיין קאמפניסקע... פארשטעהט זיך אליין, אז אין דעם אייגענעם יאהר האט רבי פנחס'ל דערנוייל חתונה געהאט דאס אנדערע מאל...

וואס דען האט איהר געוואלט, אז אזא פשער'ער יוד זאל יאהרען לאנג וואהנען אהן א ווייב?

דער נויג האט עולה'רספא געוועזען, אויג נאט האט איהם מנה געוועזען מיט נאך א פנ'זקר פונקט אין זיבען חדשים ארום נאך דער חתונה.

חתונה געהאט האט ער גליקליך, איינקאל אין מויענט יאהר טרעפט א יודען אזא גליק, אזא הצלחה!

ער האט גענומען רחל'ן דעם רבי'נס שוועטערין. נו, דאכט זיך, גענוג, גוט? וואס קאן נאך געסער זיין פאר הערשעלין? רחל זאל לעבען אליין נועט איהם מנדל זיין ומסתמא לתורה ולחפזה ולמעשים טובים? ווער קאן זיך אזוינס ווינשען אפילו?

מסתמא איז דאס טאקי געוועזען דעם גרויסען רבי'נס קיין, דער עיקר פנה פון דער גאנצער חתונה...

לאזט זיך אויס א מעשה, איז... נאט זאל נאר שומר ומציל זיין!...

VII.

רבי נפתלי מיט זיין ווייב זענען אראפ געקומען קיין קאמפניסקע אויג דאס שטערמל האט אנגעהויבען קאכען, זידען, ווי א קעסעל.

א פייער, א הערליש, גיהנם-פייער האט זיך אנגעציקטען... רבי פנחסל בעט זיך ביי זיי, ווי ביי פערל-גולנים, זיי זאלען זיך פארלאזען אויף מענשען אדער, נאך געסער אויג פשוטער, אויס'ן רבי'ן זאל לעבען, אויג זיי...

אנגעהיט זאלען ווערען! איהר הערט א מין צוהר, אזא מין רשעות? — נוער מיר רבי, וואס מיר רבי? קענען וויל איך איהם גיט!... וואס קלערט איהר? אז א מענש קריקט, רחמנא-לצלן, אראפ פונ'ם גלייכען נועט!

אז א יוד, א יוד א חסיד, ווערד פלוצים א פלמיד מוכהם ביים שטון!...

ער, נפתלי, וויל איינס פון די צוויי: אדער רבי פנחסל זאל איהם אין די הענט אריין איבערגעבען דעם גידן, וואס ער האט געבע-דען שרה'לען, מיט'ן פראצענט פאר דער נאנצער צייט אויג ער נועט עס אייגלעגען אויף שטח'הלעס (איהר הערט? ביי איהם הייסט ער: "שטח'הלע", גיט הערשעלע!) נאמען, אדער דאס נאנצע געלד איז ער מוחל איהם, רבי פנחסלען, וואס זשע דען? דאס הינד, זיין שרה'לעס קינד, זאל ער אפשרייבען אויף איהם, אויף נפתלין, אויג ער, רבי פנחסל, זאל זיך פון איהם, פון זיין אייגען קינד הייסט עס, אייגנאנצען אפ-זאנען. איהר פארשטעהט? קיין שום דעה האט ער אויף איהם גיט אויג שוין...

אויג רבי פנחסל האט זיך געפיה געמוזט גאנצענען אויס'ן לעצטען פונקט...

מילא, ער האט דען געהאט א ברירה? די געוועזענע שווער-

בקיצור דער שענער, משמיינסגענאנט, מלמד האט מיט דעם קינד געלערנט אזוי לאנג, אזוי ברייט, ביז הערשעלע איז, רחמנא לצלן, אריין אין שקאלעס...

מזל טוב!

IX.

אזוינע מיני דרכים האט שוין רבי פנחסל גיט געקאנט און גיט געמאכט איבערמאנען. ער האט איינגעלעגט די וועלט, ער האט זיך שוין געלאזט אויף סגנות נפשות. גיט קוקענדיג דערויף, וואס ער האט שוין געקוקטאל, חוץ הערשעלען, געהאט פיער, קיין עין הרע, קינדערלעך, האט ער דאס גאנצע פארשטענען זינגס געוואלט אונזער געבען דעם אלטען רשע; דאס לעבען צוזאמען מיט דער נשמה וואלט ער איהם געווען צוגעגעבען, אפי' ארויסרייסען פונם שטנים רשות זיין אויסשולדיג קינד.

און גיט גאר רבי פנחסל אליין האט זיך אזוי געלעגט אין דער לענג און אין דער ברייט. אלע קבצניפער יודישע איינוואהנער האבען גענומען א גרויסען מייל אין דער געשיכטע. רבי פנחסל האט געבעטען מיט גוטען, מיט בייזען, ער האט געשריגען, געוויינט, אונטערגעשיקט א וועלט מיט מענטשען, גאר... ס'הייבט זיך אפילו גיט אן! אזוי ווי איין ארבעט אין דער וואנט אריין!

— צו שפעט — האט דער אלטער בל-בזניק געענפערט מיט א נויף קעבערל — שמחה'לען האט ער פארקויפט. איך האב איהם גערליך געצאהלט פאר איהם. שמחה'לע איז א צאצאקעלע, איין אבן טוב, און איך וועל איהם, מיט גאטס הילף, אויסשליסען אויסן געסטען אויפן. שמחה'לע איז מיין שרחה'לעס, מיין קינד, און געדער פאטער (א שענער פאטער!) מעג זיך מוין מיט זיין קינד, וואס ער וויל. ס'איז גיט זיין עסק. זאגט איך גיט! שמחה'לע וועט גיט זיין קיין קסיד? דאס וויל איך מיין גאנצען לעבען, אבער א יוד וועט ער זיין געוויס. לאז ער דערווייל געדיגען די גימנאזיע, דערנאך וועלען מיר ערשט זעהען. איך קלער גאר וועגן אויסלאגד. איין עכרה, אז אזא בלי שלמה זאל פארפאלען ווערען! איך האב, אז מיט דער צייט וועט מיר גאט און לייט מקנא זיין מיט מיין שמחה'לע. שרעקט איך גיט! עס וועט שוין זיין רעכט...

וואס קעקט איהר? אז א יוד קריקט, רייסט זיך דוקא צו דער סטרא אהרא!

א וואר, ווען דער גרויסער צדיק הרור, רבי זיסעלע (זכותו יגן עלינו), לעבט גאר דענסטמאל אויף דער וועלט, דערלאזט ער גיט צו אזא אומגליק! ער וואלט געוויס הערשעלען געווען ארויסגעשליסען פונם שאול תחתיה! צו אזוינע זאכען איז רבי זיסעלע געווען א בריה, א חרוץ!

צום אומגליק אפער, איז רבי זיסעל גסטלך געווארען פריער, און...

רבי זיסעלעס קינדער?

גרויסע צדיקים, ווילדע בעלי מופתים, גאר...

— אז די ערשטע דורות זענען געוועזען בבחינת מלאכים, זענען מיר קוים מענטשען, אז די ערשטע דורות זענען געווען בבחינת מענטשען, זענען מיר איינלען" ..

אונ-שוויגער האבען איהם פשוט אנגענומען ביים גארנעל: "דאס געלד אדער דאס מינד?" אונגעקעבען אזוי פיעל געלד האט רבי פנחסל דענסטמאל א פנים געביד גיט געקאנט, גיט געוואלט און אפער האט זי, רחלי זאל לעבען, גיט דערלאזט...

רבי פנחסל מיט רחל'ן האבען א פנים אחי געלערנט דעם פשט: "סינדער זענען פון גאט. איינס האט ער זיי שוין געשענקט פאר וואס זשע זאל ער זיי ווייטער אויף גיט מופת זיין מיט גאך פיעל קינדער? אפער געלד..."

און פון הערשעל'ן איז געווארען א שמחה'לע און גסטלי מיט זיין ווייב האבען איהם צו גענומען צו זיך און זענען מיט איהם א-היים געפאהרען קיין קאמעניפער...

VIII.

מיט עטליכע יאהר שפעטער האט שוין רבי פנחסל דוקא חרטה געקריגען אויף דער גאנצער געשיכט, אפילו זי, רחלי זאל לעבען, האט זיך געשלאנגען אין הארץ אריין, פאר וואס זי האט דערלאזט צו אזא אומגליק. אוראי, ווען זיי האבען זיך פארשטעלען פריער, אז דער עגון וועט פארקריבען אזוי ווייט — וואלטען זיי גיכער מסכים געווען בלייבען אהן איין העמד, איידער אויף אזא וואך!

ס'איז שוין אפער געוועזען צו שפעט...

דער אלטער גסטלי, פארשטעהט איהר מיר, האט פשוט אנגע-הויבען אראפקריבען מדרב הישר, און גיט גאר פונם חסידישען, גאר פשוט פונם גאנצען יודישען דרך...

ס'איז גאר קיין חידוש גיט: א קליינגקייט, אז א יוד הייבט אן לעבען אהן דער השקפה פונם צדיק הרור!...

און אזוי צוביסלעך און צו סכילעך איז ער אונזעק ווייט-ווייט, העמ-העמ! פשוט אין שאול תחתיה אריין און האט מיט זיך גאכע-שליסען דאס אומשולדיג שטעפלע, שמחה'לען, הערשעלען מיין איך... קודם כל האט ער שמחה'לען, הערשעלען, הייסט עס, אפגע-האלטען גאנצע סינף יאהר אהן אלף-בית אפילו. הערענדיג פון אזא רשעות, האט זיך געביד רבי פנחסל אפגעשריבען די הענט. מיט מיינען סרענען שלעגט ער בעגיסען זינע בריף צום אלטען מרח. גאר ס'האט איהם געהאלטען ווי א טויטען באנקעס: ענפערט די וואנט? אזוי האט ער געענפערט.

וואס מלערט איהר? אז א יוד קריקט, רחמנא לצלן, אראב פונם יודישען וועג!...

ערשט אויפ'ן ענקסטען יאהר האט ער איהם אנגעהויבען לעהרנען און... ס'איז גאך ערנער געווארען. הלואי וואלט ער איהם שוין בעסער גאר גיט געווען געלעהרנט!...

פחדים נוראים! הערשעלע, א פשר, יודיש סינד, האט אפילו פאר זינע אויגען גיט געזעהען קיין יודיש חדר!...

איהר פארשטעהט? אויף אפאר שעה אין טאג שלעגט צו איהם אהיים קומען אפגלערנען א מלמד! ווי געפעלט דאס אייך? און וואס פאר א מין מלמד! עס איז ליטוואק, א מתנגד, איין אפטייער יסוד-שמוגיק!... און ווער ווייסט? אפער איז דאס גאר גיט געוועזען גיט קיין ליטוואק, גיט קיין מלמד, גאר פשוט, רחמנא לצלן, דער שטן אליין בצורת ליטוואס-מלמד!...

מיני פערד, מארטעס! דעם גופערנאמאר אליין בערארף מען
שוין גיט אויפגעמען שענער.
וואס האבען זיי אזוינס אויף איהם דערזעהען?
ער איז גרויס, זאגען זיי, ווי די וועלט. זיין נאמען קלינגט שוין
אין אלע לענדער. א ווילדער קינגלער, פשוט א שם-דבר!
איהר פארשטעהט? פון לייס, פון גיפס קנעט ער אויס עסיס
אזעלכע מיני באקלעך, וואס בעקומען א פנים פון לעבעדיגע בעישע-
פענישען און די אלע חכמים, גרויסע קעפ און שארפע מחות נעמט
דער רוח צו נאך זיי, און זיי גילטען איהם אב פאר דער גרויסער
חכמה!
איהר פארשטעהט? ישעיהו לערנער.

אלטניילאנד.

(פארטזעצונג)

IX

פון דעם ביזאנטישער ערקלערטען, נעמט מען, אז דער מחבר האט
אומינסטען אויף אפגעמאלט אייניגע בילדער פונם היינטיגען יודישען
לעבען, וואו פון איין זייט, אינ'ם המון-עם, הערשט שרעקליכע גוים
און דחקות, פון דער אנדערער זייט, אין די העכערע קלאסען, אין
דער רייכער און אינטעליגענטער, גירדיגע גלייכגילטיגקייט צו אלעם
יודישען, נאכ'סע קענטששאפט און ביטערע פערצווייטלונג. דערמיט
וויל דער מחבר אויף זאגען: זעהט, וואס פאר א פנים סע האט די
יודישע געזעלשאפט, און פארשטעהט, אז סע מוז זוכען א וועג
ווי ארום פון דער דאנע זיך ארויסצוראטעווען.

סע קאן גיט זאגען, אז די בילדער זענען גענוג קונסטליך אב-
געמאלט, אדרבא די פארבען קומען אויס אביסל בלאסליך און דער
וואס שמויטס זיך גיט אן, וואס דער מחבר וויל דערמיט זאגען, דאס
הייסט ווער סע איז אליין קיין ציוניסט גיט, דער וועט קוים דאס
ארויסלייגען פון די פארגעשטעלטע סצענען. סע האן זיין, אז דרינגען
איז שולדיג דאס וואס הערצל אליין איז שוין צופיעל ציוניסט, איך
מיינ: וואס ביי איהם זענען אויף שוין דינע אלע זאכען א לאנג גע-
לעזטע שאַלע און ער מיינט דעריבער, אז סע איז גענוג גאר א קליין-
גער רמז, אום ביים לעזער ארויסצורופען די זעלבע פארשטעלונגען ווי
ביים מחבר.

דאנענען אפער פיהלט זיך איין אנדער חסרון, וואס שטאמט
שוין געוויס פון הערצליס גיט-בעקאנטשאפט מיט דער יודישער
גשמה. אין דער בעגרינדונג פון זיין ציוניזם פעהלט דאס בילד פון
איין אונזעריגען יודען, ביי וועלכען עס פארקלעמט דאס הארץ,
ציפּט ביי דער גשמה, ווען ער זעהט, אז דאס טיינעקסטע פון יודישע
מדות, פון יודיש געפיהל, געהט טאג-טעגליך לאפור, אז יודישע
קינדער ווערען טאג-טעגליך אפגעריסען פון דער יודישער אומה, אז
אינ'ם יודענטום בילדעט זיך א תהום צווישען פארשידענע קלאסען,
וואס ווערד פון טאג צו טאג טיעפער און שרעקליכער, אזוי אז אט
באלד וועלען מיר אויפהערען קענען פארשטעהן איינער דעם אנדערען.
ווען הערצל זאל געווען אין זיינע בילדער נאך אריין פיהרען אט דעם
יודישען טיפ, וועלכער איז צום גליק נאך א גאנץ אפמער צווישען
יודען, וועלכער קוקט אויף דעם געשיכטען-גאנג פון אינזער פאלק,

דאס אייגענע איז געזאגט געווארען וועגען די צדיקי הדור אויף...
— דער טאטע — פלעגען זיי ענפערען אויף אזוינע הארצע
בקשות — האט אלסדינג געקאנט, גאר גיט בעשטענדיג געוואלט.
מיר ווילען דוקא פסדר, גאר קאנען אמאל, אי דאס, ווען סע הייסט אונז...

X.

פונקט דרייסיג יאהר זענען אונעקגעגאנגען אין תהום פונ'ם
לעבען, זינט שנה'לע איז געשטארבען. רבי פנחסל האט שוין געהאט
היבשע. מיינ עין הרע, אייניקלעך, ער האט שוין אפילו אנגעהויבען
קלערען און האפען וועגען אור-אייניקלעך. פונ'ם שענעם בכור זיינעם
האט ער שוין לאנג פארנעסען. דער אלטער ימח-שמו'ניק, נפלא, איז
נאך צוריק מיט א יאהר פינפצעהן געלם געווארען פון אונזער געגענד.
ערניץ קיין אויסלאנד, אונטער די הרי-חשף איז ער אונעקגעפאהרען
מיט'ן אייניקלעך. רבי פנחסל, רחלע זאל לעבען און מיר אלע האבען
געקאפט און געגלויבט, אז מסתמא האט דער גרויסער בורא און דער
זכות פונ'ם הייליגען צדיק זיי ביידע ערניץ צו אלדע שווארצע יאהר
פארטריבען און זיי האבען זיך דארטען איינגענומען בלחש א מיתה
משונה פאר'ן כלל ישראל און שוין...

גאר פלוצים... ויבא חסן! דאס "תבשיל" האט זיך געוויזען...
אפגעהיט זאל מען שוין ווערען!
שען, געזונט ווי איינע און אפילו קיין זכר גיט פון קיין בארד...
א גוי גמור מיט אלע פירוש'ים...

וואס איז די מעשה? ווער, קריש זיסער, האט עס געשיקט נאך
דיר? האסט געהאט א זיידען? ער האט דיר צוגענומען צו זיך? ער
פילט שוין טיעף אין גאטס ערד? פן יאכדו! לעג דיר געבען איהם
און זייט ביידע א שענע, ריינע פסח פאר כל ישראל! וואס האסט דו
צו רבי פנחסל'ען געביד? וואס האבען דיר געמאן די אומשולדיגע
שטימוסער מיט איהרע פרומע קינדערלעך? פאר וואס זאלסט דו
זיי אלע מקצר זיין וויינעך יאהרען? ווער האט דיר דא בעדארפט?
איהר הערט א געשיכטע?

ער איז געקומען צום גראף פונ'ם שטעטל. דער גראף בעט
איהם שוין פון עטליכע יאהר, ער זאל צו איהם קומען צו גאסט.
איהר פארשטעהט? פאר'ן גראף איז א גרויסער "בית-הכבוד", וואס
אזא מציאה, ווי ער, "סימאן פערטראוויטש" (איהר הערט? פון הערשעלע
איז געווארען שמה'לע און פון שמה'לע — סימאן פערטראוויטש),
איז געבוירען געווארען אין זיין קבצניסקע. האט איהם "סימאן
פערטראוויטש" צוליב געמאן. ער האט שוין פון לאנג געוואלט אן-
קוקען די שענע ערטער, וואו ער איז געבוירען געווארען. היינט האט
ער טאקי געוואלט בדרך הליכה בעקענען זיך מיט זיין פאמיליע און
מיט זיינע יודישע ברידער...

מיינט איהר אפער, אז דער תבשיל האט אפגעגארט דעם עולם,
נוייל ער האט זיך געוואלט אויסשטעלען פאר א גאנצען מאכער?
בפירוש מאקי זיין!

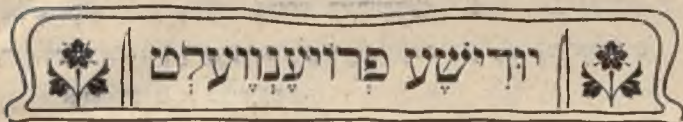
איהר וואלט שוין דוקא געווען געמעגט זעהען מיט וואס פאר
א מין פאראר דער גראף מיט נאך קריסטליכע שכנים זענען איהם
אקעגען געפאהרען און האבען די פשעה מציאה אריינגעבראכט אין
שטעטל!

אונקענטאָרען די פאלשע מענשליכע גענעלשאפט, אלעס איז ליגע, קיין וואהר ווארט נישט פארהאנען. אזוי איז קיניגסקארט געווארען א מענשען-פייגל און האט זיך בעשלאסען צו פארקלייבען זיך אויף איין אינגעל העט ווייט, אָבערזונדערט פון אלעס לעבעדיגען. נאר אום נישט צו פארגעסען דאס מענשליכע לשון האט ער געזוכט א קאמפאניאן, אויף אזא מענשען-פייגל, וואס דאס לעבען האט איהם אָבערנארט, און וואס וויל אויף דערפון אנטלויפען. נישט לאנג געמראכט האט פרידריך זיך ערקלערט פאר דזען קאמפאניאן און קיניגסקארט האט איהם מיט שמחה אויפגענומען.

קיניגסקארט לעגט איהם פאר געלד אויף צו אָרדנען זייער געשעפטען, נאר פרידריך זאגט זיך דערפון אָב, ווייל ער האט גאר נישט גייטיג. פאלד אָבער דערמאנט ער זיך אין דער אַרעמער פאמיליע ליטוואק און בעט ביי קיניגסקארטען פאר זיי. דער אַמעריקאנער איז זעלבסטפערשטענדליך א נאָרן און נישט איהם נאנצע סינף טויזענט רייניש, נאר לאכט איהם אויס, וואס ער איז נאך אזוי גארנישט און וויל העלפען פרעמדע מענשען. דער אלטער מענשען-פייגל דאנענען ערקלערט ענטישדען, אז די מענשען זענען נישט ווערט, מע זאל אויף זיי רחמנות האבען, אז פאר נומס צאהלען זיי אָב מיט שטייגער און אזוי ווייטער.

נאכדעם ווי פרידריך האט דער אַרעמער פאמיליע ליטוואק אָבערשטעלט דאס געלד און דערביי שטארק הנאה געהאט, וואס איהם איז געראטען זיך אָבערמאנען, איידער די אַרעמע מענשען האבען זיך ארום געזעהען, וואס פאר העלחה ער האט זיי געבראכט. — האט ער זיך שוין אין נאנצען בערוהיגט און געקעקענט זייער קשבוצות מיט'ן לעבען, און מיט דער מענשהייט אין נאנצען געגריגט און איז מיט זיין אַמעריקאנער אָבערפאהרען אויף זיין שיף צו דער אינגעל. משה קליינמאן. (פארטענעגט קומט).

I. אָנעמינע נייעס.

— די קאמיסאן ווענען מאכען דעפארמען אין די רוסישע אונג-ווערזשעטען האט ארויסגעזאגט איהר מיינונג, אז מען זאל צולאזען פרויען צו הערען לעקציעס אין די אוניווערזיטעטען פון רוסלאנד.
— די שוישפילערין א. א. פאסחאלאווה אויס אַדעס האט גע-שאנקען פאר די פאראומליקטע יודען אין קייסעב 280 רובל.

II. יודישע נייעס.

— דער פרויען פערדאן אין קייסעב שט זעהר פיל פאר די יחומים איבערהויפט צייכענט זיך אויס פרוי אראנאוויטש, וועלכע איז געקומען פון פעטערסבורג צו דעם צוועק, נישט לאזן האט זי נעלאזט מאכען בעטלעך אויך פאר די קינדער פון די אַרימע דייט.
— די פרייליינס מרגליות און דימאנט אין פארליצעווע האבען צווייפונגען בעטענוואנד און קליידער און אַנעקענשיקט קיין קייסעב.
— פרוי וואלקענשטיין אין קייסעב האט באקומען אַידיעה פון דאסמאן נאדאן, אז דער קאנצערט, וואס דער באריהמטער ארטיסט שוליאפין האט דארט געגעבען פאר די פאראומליקטע יודען אין קייסעב, האט געבראכט ריינע הכנסה 1600 רובל, דאס געלד וועט געהן אויף דעם 'בית יחומים', וואס ווערט געגרינדעט פון אינטעליגענטע יודישע פרויען.

דערדאקטאר: מ. ספֿעקטאר.

ספֿעלאג פאלקסבילדונג.

מיט אַזא פארצוקט געמיט, אזוי ווי א קאפיטאן בעט ער זעהט זיין שיף זינקען אין די טיעפע אָבערונדען פונ'ם ים — דאָסאלס ערשט וואלט דאס בילד פון היינטיגער יודישער לאנגע געווען בשלימות, און מיר וואלטען קלאר פארשטאנען פון וואנען ס'ע האט זיך גענומען די צייטסטישע בעוועגונג.

הערצל האט אָבער א פנים די שאלה גאר נישט אין זינען גע-האט צו פארענטפערען, ער האט געוואלט דער עיקר'ישע צומרייבען זיין געשיכטע ביז דעם פונקט, ווי אזוי וועט אויסזעהען די יודישע מדינה און מיט וואסערע מיטעל קאן מען זי גרינדען.

צוליב דעם צוועק ברענגט ער זיין פרידריך מיט דעם אַמערי-קאנער פרייער קיין אַרץ-ישראל אצינד בעט אלעס איז חרוב ונחרב, און נאכדעם אין צוואנציג יאהר ארום, בעט אַרץ-ישראל שטעלט פון זיך פאר איין אויפגעבליחה לאנד, בענעצט פון די יודישע עמיגראנטען, נאר לאמיר אייך דערצעהלען די מעשה בסדר.

X

איהר געדענקט דאך מסתמא דאס קארטל, וואס פרידריך האט געשריבען צו יענעם ג. א. באדי לויט דער מודעה פון די צייטונגען? קורץ דערויף בעקומט פרידריך א תשובה, אין וועלכער ס'ע לאזט איהם איין צו קומען אין א גרויסען האטעל אין א געוויסער צייט. קומענדיג אהין צו דער צייט האט ער געטראפען איין אלטען אַמעריקאנער פון א יאהר סינפציג. נאך א סוּדען שמועס ערקלערט איהם דער אַמערי-קאנער, אז ער איז איינגעטליך א דייטשער געדעלמאן, אין דער יונגער געווען איין אַפיציער, גאר נישט קענענדיג אויף זיך פארטראגען די אויבערהערשאפט פון וועמען ס'ע נישט איז, האט ער זיין שטעלע אַנעקענטווארען און זיך איבערגעשיפט קיין אַמעריקא. דאָרט האט ער איבערגעמאכט זיין דייטשען נאמען קעניגסהאפ אויף קיניגסקארט און איז געווארען א מיליאנער.

דערביי ערקלערט דער אלטער פרידריך, אז "גענעריע איז אלעס, וואס מע וויל שטארק, דאס דערלאנגט מען אהן שום ספק. ערשט אין אַמעריקא האט ער ארויסגעזעהען, וואס פאר פוילע שטא-טעס מיר איידאפעער זענען".

בעקומענדיג די מיליאנער, האט ער אָנגעהויבען פיהלען, אז ער איז עלטער ווי א שטיין, און האט זיך ענטשלאסען מאכען א לעבען. ער האט געגלויבט, אז ער טוט די גרעסטע חכמה בעט ער האט חתונה געהאט מיט איין אַריס מייזל, די מאכטער פון זיינעם איין אָנגעשטעלטען. נאר די צייט האט איהם באוויזען, אז קיין חכמים איז נישט פארהאנען. אין אנהויב האט דאס יונגע ווייבל איהם פארגעמערט און געטריי געווען פאר זיין נישט הארץ און פאר דעם גליק, וואס ער האט איהר געשיקט. ביסלעכווייז אָבער איז זי צו איהר גליקליכער לאנגע ציוגעוואהנט געווארען און די יונגע יאהרען האבען אָנגעהויבען מאהנען זייערס. א יונגער מאן האט זיך מסתמא אויך פאלד געפונען און אין א שטעט פריהמארגען איז דער דייטשער געדעלמאן געוואהר געווארען, אז ס'ע שטעקען ביי איהם א פאר אומגעלימפערטע הערנער... פון אזא מיאוסער מעשה שטארק אויפגערייזט, האט נאטייליך דאס ערשטע אַפיציער-געפיהל אויסגעשטרעקט די האנט צום רעוואל-ווער. דאס צווייטע אָבער, אַמעריקאנישע, האט איין אנדער געדאנק ארויסגערופען: לאזען די פארברעכערין איהר וועג לויפען און אליין

פון דער אדמ"ניםטראציע.

אונזער רייזענדר י' יוסף באביטש אויס פרוזשאני

נעמט אן אבאנענטען און אנאנסען אויף די
"יודישע פאלקסצייטונג"
"עידם קטין" "הפדגוג"
"ביבריותקה עברית" און נאך אנדערע אויס-
נאבען, וואס דער פערלאג "הושיה" גיט ארויס.

אין בעלא-צערקו און אויף אין איהר פראווינץ קען
מען אויסשרייבען דעם סכאריק "הילף" ביי אונזער מיטארבייטער
בעריש ירחמאזאן אויף דעם אדרעס.
Борису Ерихимзону, г. Бѣлая-Церковь, Киев. губ.

סקלאד פאן מיהלען-מאשינען PINKUS & KLEPFISCH Warszawa, Twarda Nr. 7.

בעזיצט אויס לאגער אלערארט מיהלען-מאשינען, אינלאנדישע און
אויסלאנדישע, אלערליי ארטיקלען צו מיהלען געברויך.
בעסטע בעדינגונגען צו אלער ביליגסטען פרייזען.
עס ווערען געוויכט פערטרעטער אין אלע גרויסע שטאדט
רוסלאנד מיט זעהר גוטע בעדינגונגען.
4—4 214

זכרון

דעם זכרון פון יעדן מענשען
(פון 8 יאהר אן ביז דער העכ-
סטע עלטער) שטארט, שארפט
און בעסטערט אויס
דורך ברעף אויף פראסט יודיש (זשארגאן), לשון-קדש, רוסיש און
פיליש דער בעוואוסטער פראפעסאר פון מנעמאניקע, דער חבר פון דער
פאריזער אקאדעמיע, וועלכער בעשעפטיגט זיך מיט דער חכמה פון
שטארקע און אויסשארפען דעם זכרון שוין העכער 16 יאהר, ש.
פיינשטיין אין אדעסא, פראגראמירט פון די קורסען און פראספעקטען
ווערען ארויס געשטוקט פיר 1 מארקע פון 7 קאפ

Одесса, Коблев. д. 807. профессору мнемоники
С. ФАЙНШТЕЙНУ.

(222)

לשונות

אלערליי לעהרנט אויס יעדען
גרינג אין א קורצער צייט מיט
א גאר נויט, ביז אהער נאך נישט
געוועזענעם סיכטעם
דורך ברעף אויף פראסט יודיש (זשארגאן), לשון-קדש, רוסיש און
פיליש דער בעוואוסטער פראפעסאר פון מנעמאניקע, דער חבר פון דער
פאריזער אקאדעמיע, וועלכער בעשעפטיגט זיך מיט דער חכמה פון
שטארקע און אויסשארפען דעם זכרון שוין העכער 16 יאהר, ש.
פיינשטיין אין אדעסא, פראגראמירט פון די קורסען און פראספעקטען
ווערען ארויס געשטוקט פיר 1 מארקע פון 7 קאפ

2-2

אגאטאל-גורסקי ווארשא לעשנא № 4

דאס בעסטע מיטעל צום רייניגען די צאָהער,
פערהיטעט זיי פון פוילען און וויטונג אין בלעכענע שעכטל צום פרייז
20 קאפ' און 80 קאפ' פארדערן איבעראל. (125)

רעכט יודיש און געזונט

איז פאר יעדע יודיש פֿרוי (219)
מאנאטס-בינדען
קאסט צוזאמען מיט 12 קוישעלעך נור 1.75 רובל שוין מיט פארטא.
די מאנאטס-בינדען זענען זעהר פראקטיש און נויטווענדיג פאר
יעדע איינציגע פֿרוי, וואס זארגט פאר איהר געזונטהייט און יודישקייט.
די קוישעלעך קאן מען שטעטס צו קויפֿען פאר 90 קאפ.
צו בעקומען ביים אפטיקער-ספעציאליסט

37. Д. Мошковский, Варшава, Налевки 37.

נדרות

פאר די פאראומגליקטע יודען אין קייסער רודף די אדמיניסטראציע
יודישע פאלקסצייטונג אין קראקוי.

געזאמעלט דורך מדרכי נאמיראבסקע און דורך פאפעלנאסטאס; מדרכי
נאמיראבסקע 1.85 רובל; פון אייניגע פרויען 1.60 רובל; גרשון באטשעוו;
יוזף קאפעלניקאוו; מדרכי ברודע; חיים קיומאן; נפתלי העליראוו; יצחק
קאשערסקי; שלום מאטאוו; משה אוחאנסקע צו 1 רובל. ישעיה אוחאנסקע
85 קאפ'. נעבע באטשעוו; יעקב רעניקאוו; אריה שאכמאן; חנן שור; אברהם
יצחק שובמאן; חיים פאוולאצקע; יצחק פאוולאצקע; זלמן רעניקאוו; מענדל
שור; יעקב פיקארסקע; ליב מילאבראדסקע; פנחס ראבינאוויץ; צבי סענדעראוו;
ה' שענקאנד; אהרן חיים ראבינאוויץ; יצחק גראדסקע; יצחק מאטאוו צו 50
קאפ'. זלמן סענדעראוו; 45 קאפ'. חנן באטשעוו 40 קאפ'. יוסף ראבינאוויץ; לוי
אוחאנסקע; מאריאסע אוחאנסקע; צבי זאהיקע צו 80 קאפ'. יוזף פאוולאצקע;
ישראל צייטלין; ישעיהו נאמירובסקע; מענדל מערוועדאווסקע; פ' דאשקאווסקע;
יצחק העליכאוו; ליאחאווליקע צו 25 קאפ'. אליהו עטיגען; דוד ראבינאוויץ;
אברהם מאחנאווסקע; ישראל ראבינאוויץ צו 20 קאפ'. יעקב יודל גאלדשטיין
10 קאפ'. ס"ה 25 רובל.

געזאמעלט דורך זעליג בראיאנסקי פון יאבלאנאווא; זעליג ברא-
יאנסקי 1.50 רובל; ישראל בראילא 1 רובל. איוואן איוואנאוויטש ראנקעווסקי
(מורה) 80 קאפ'.

— ע"י ג. יאסעלעווסקי אין בערדיטשעוו; חיים יאסעלעווסקי 1 רובל.
יוסף ראגאטשעווסקי; ניסן זאטמאווסקי צו 60 קאפ'. ראובן סאמאחאן 40 קאפ'.
יעקב טאפשיטא (סלאוואטא) 50 קאפ' אליעזר ברענהויז (אומאן)
1 רובל ביילע און פייגע זאטשעווסקי י. אסטראוויסקי, טשעליאבינסק 1 רובל.

אויף דעם זאמעל-בוך "הילף"

וואס ד גאנצע הכנסה געהט פאר די פאראינגליקטע יודען
אין קייסער רודף.

(פרייז 1 רובל מיט פארטא)

אומאן; פייגע רייטתיווער, אליעזר ברענהויז. — אונגעניז; "צעירי
ציון קלוב". — אלעסאנדריא; הירש ראוי. — באכמאטש; פ. מענדעל-
וויטש. — בעלא-צערקאוו; ב. ל. טרובאוו. (ה' ירחמאזאן האט אריינגע-
שיקט 5 רובל אויף 10 עקעסעס; די נעמען וועלען געדרוקט ווערען אין די
קומענדיגע נומערן). — בעל-לאווא; א. אסטראוויסקי (2 עקס). ש. מערוועד
(2 עקס) — בערדיטשעוו; י. ווינקער; ג. זאטמאווסקי. ב. טשערניצער, ח.
יאסעלעווסקי, מילמאן, צאלעוויטש, א. ראגאטשעווסקי, ס. רויזנבלאט, —
בעריאבי; מ. פירמאן. — דראגישין; II: ד. זבאר — האמעל; מ. הע-
לער, ה. סנדרה, מ. שולמאן. — ווישניעוועץ; א. אויגענבליק, מ. מאק. —
האלם; ס. קופפער. — הארקאוו; פ. מ. פאקראסא. — מעלענעשטי; ח.
מ. גרינפעלד, א. נאפאדענסקי, ח. סלאוויקס, ל. פינקעלמאן. — יאגארליק;
ה. לינשין (2 עקס). — לאדז; ח. רובין (2 עקס). ח. שטיין. — לינקאווא;
מ. מאק. — ליסיטשענסקי; א. לעווין, י. סארין, מ. קריטשעווסקי, ס. ראד-
בארט. — מאהילעוו; ל. כהן (7 עקס). ד"ר פ. וו. ארנסאן, ב. ע. גיסען,
י. ע. גיסען, ס. ג. גיסען, ז. ע. גולדבערג, וו. גאטקאווסקי, ג. גאלדבערג, ס.
ב. הורוויץ, י. ש. וויסליצקי, ל. ח. ווילדע, ח. ש. יאקובסאן, א. ע. כהן, י.
י. כהן, ב. א. כהן, האחיות א. וע. כהן, א. ח. לאנדוי, ג. ליטוין, ג. י. מגיד-
סאן, וו. י. פאליאקאוו, ג. פ. פירלאנד, העלמה פ. ל. קרויאנאסאוו, א. מ. ראטנער,
ד. ש. ראטנער, מ. כ. ראטשטיין, ג. א. ראזענקין, א. ש. ראטנער, ס. ג. ראבינאוויץ,
ע. ל. ראזינסקי. — מאזיר; נחום מאטסאב, רחל שיינקאן. — מארמולעשטי;
הירש געלמאן (6 עקס). — מינסק; ח. י. ווירין. — נאוואגורדא; מ.
מישקאווסקי. — ניקאלאיעוו; מ. אסטרינסקי (8 עקס). א. דאקטארווויטש (2
עקס). א. אביעוהויז, א. אידעלסאן, ב. לינקאוו, ס. י. לעווין, ב. נאוואגורעבילסקי
נאוואגורעבילסקי מאקלער, י. געראדאוויטש, י. פאלושקין, ח. פרוג, ה.
קאמינסקי. — סלאבאטק; בר דעה. — סעמיאטיצ; מענדל ווינשניצער.
— סאביאניצ; ח. פויסט. — פארישטי; מינא כהן. — פוטוור; י. ל.
אסמאלינסקי, מ. העכט, ש. ריווקין, ב. ריסין. — פיראמאשיקא; מ. מינעס.
— פערקאווא; א. א. כין. — פערעיאסלאוו; א. ב. טשערניאווסקי (2
עקס). — קאהאנאווקע; ש. ריווינסאן. — קאלאראש; א. צ. פלעשטער.
— קאנאטאס; חיים וועלקין. — מאנין; י. מראוויטש (2 עקס). — סיעוו;
א. ש. ראבינאוויטש (8 עקס). ל. מ. באגדאנאווסקי, וו. ב. וויראזוב, ג. א.
האסקין, מ. ס. ראבינאוויץ, מ. ל. ראדאמיסלסקי, י. שרה'ס. — קליאסטיצ;
ש. זילבערמאן, א. ד. שטיינבערג. — סרעמענעץ; "ציונים". — ראטמאוו;
הלל גוטערמאן (2 עקס). וו. א. בוקשטיין. — שאוול; אהרן דעסאטניקא. —

ס"ה: 184 עקס. פון פריהער: 116 ס"ה: 249.

לעזט ביכער

אין 5 שטראכען
אין צוקערמאנ'ס לייז-ביב-
10-4 ליאטשקע 218
ווארשא. נארעוויקי 7.

Зеркальный фабрикантъ
ЮДКА ВЕЙНБЛАТЪ,
Варшава, Слизская 22.
עמפּעֿהלט אללע סארטען פּערטיגע
שפיגל, אויך אללע צוראטן פּיר
שפיגל פאבריקאטען, צו גראסע
אונד קליינע פאבריקאציען. די בעסטע
צעות אין די פאבריקאציעסעשעפט
אנגעלעגנהייט. ביליגסטע פרייזען.
(104) 25-16

נאך נישט דאגעוועזען!
פערדערהאלטער מיט 6 יאָהריגען
קאלענדאר זעהר גוצבאר פּיר יעדען
וואס האלט נור א פּעדער אין האנד,
פון וועלכען מען קאן גאנץ דייטליך
אין איין מאָמענט וויסען יעדען דאטום
פון 1902 ביז 1907 יאהר. ערפונדען
פון ה. יפה.
די פּעדערהאלטער זענען זעהר שאָן.
זיי ווערען ארויס געשיקט פּער נאכ-
נאכע 6 שטיק פּיר 1 רובל פראנקא
איבערלא. פּיר ווידער-עקזיפּיער בע-
דייטערנער ראבאט. 8-1 224
B. Тененбаумъ, Варшава,
Гусья 27/37.

1-10
нужны АГЕНТЫ
для сбыта издѣлій штемп.
фабрикации патент. пред-
метовъ со значительн.
прибылью. Первоклассн.
производство. Не смѣши-
вать съ другими мелкими
заведеніями. Рефлектанты бла-
гоуказъ родъ занятій па-
др. Каталоги и условия беспла-
тно. Конт. паров. типогр. и фабр.
штемп. И. ЗИМАНЪ, г. Бѣлостокъ.

בית-מסחר ספרים
ב. צ. שיינפינקל
ווארשא זלאטע 63

מוכר, קונה ומחליף כל מיני ספרים
(210) 50-5 בתנאים נאותים למדי.

הוצאת "ישרון".
בימ"ס "ישרון" מלא וגדוש בכל
הספרים החדשים שיצאו לאור מכל בתי
הדפוס העבריים וגם בספרים עתיקים ויקרי
הערך והמציאות. קונה ומוכר ספרים
יבנאים ויקרות גדולות מכל מיני ספרים
עבריים נכנס לרשות הוצאת "ישרון"
אלבום ארץ ישראל והמושבות
באת ש. ראפאלאוויץ וזקס, פנין יקר כוח
לא היה עוד בספרותנו.
שבעים וחמש ציורים ממראות
הארץ ומטקומות הקדושים
וממושבות אחינו בארץ-הקודש והולדות
המושבות וראשית הריסודות.
כתוב הוא בעברית ואשכנזית.
האלבום הזה ראוי הוא להיות בכל
בית ישראל לנו ולקשטו.
מחירו 8 רובל, בכריכה יפה 8 76 עם
פורט. למי שואגדות ציוניות הנחה הגונה.
Книгоизд. "Ieshurun", Вильна
Verlag, "Ieshurun" Wilno Russland.

איינציגע ברוכבענדער, וועלכע היילען גרינדליך נאך קורצעם.
געברויך זינד נור "אלעקסאנדערס"

Хирургическо-Оптический
магазинъ
подъ фирмою Александеръ
Сенаторская 22, Варшава
דא עס האט ויך געציגט אז
מען מאכט נאך אונזערע ברוכבע-
דער, ביטען וויר אויפמערקזאם צו
זיין אויף די אריגענאלע מיטן
סטעמפל פון אונזער פירמא.
וויר בעזיצען הונדערטע דאנקשרייבען פון די יעניגע וואס האבען
געטראגען אונזערע ברוכבענדער.
ביי בעשטעלונגען פער פאסט דארף מען נור איינשיקען דאס מאס פון קערפער
149 הערם. — פרייז 1 ווייניגע 6 רובל, 2 ווייניגע 10 רובל. 12 50
די פירמא עגויסמירט זייט 1885 יאהר.

Интересный и наилучшій подарокъ себѣ и знакомымъ.
Не дорого и красиво и каждому доступно
воспользоваться этимъ случаемъ. Только за
1 р. мѣдная надверная доска, красиво гра-
вированная (имя, отчество и фамилія зака-
зчика) черной эмалью, весьма красиво и изящ-
но отдѣланная и отполированная. Имѣется
также большой выборъ усовершенствованной
домашней типографіи по самымъ дешевымъ
цѣнамъ. Каждому доступно подарить себѣ и дѣтямъ,
можно самимъ составить разные тексты. Мастерская
также изготовляетъ всевозможные каучуковые штемпеля,
сургучныя и рельефныя печати, по умѣреннымъ цѣнамъ.
Пріѣзжимъ мастерская изготовляетъ заказы въ про-
долженіи 2 часовъ. Изъгороднимъ высылается налож.
платежомъ на 35 коп. дороже.
Адресовать:
Варшава, мастерская штемпелей Великсона Рымар-
ская 3, (рядомъ съ Государственнымъ банкомъ).
Требуются агенты. Каталогъ высылается бесплатно.

פארזוער נייעסטע מאדעלע
עמפּעֿהלט דער בעקאנטע מאגאזין פאן
דאמען-מענטעל וויערזען צו פּוסער און קאסמיומען
ד. באראדאווסקי ווארשא. לעשנא 9 № וואהנ. 4
אויס פערלאנג פערפערטיגע אללער ארט בעשטעלונגען
147 אין 24 שטונדען. 25-11

דאמף-דרוקעריי עט ליטאגראפיע
פון ש. בעלכאטאווסקי אין פיעטרעקוב
איינגעארבעט לויט די נייעסטע סיסטעמע, מיט די שענסטע מאדערנע שריפט
און פערציירונגען, נעמט אן צו דרוקען אלערליי ביכער: יודיש, רוסיש
פּויליש, דייטש א. ו. ו. אויף די לייכטסטע בעדינגונגען. אויך פערשידענע
עטיקעטען, פרייז-קוראנטען, פאבריקשענע ביכלעך, אויך אלערליי אנדערע
סארטען דרוק אונד ליטאגראפישע זאכען.
50-5 אלעס ווערט פינקטליך און שנעל בעהאנדלט. (212)
Въ Типо-литографію Ш. Белхатовскаго, г. г. Петроковъ.

דר. מ. גראדזיענסקי
ארדינאדאר אין קליניק פיר
אינערליכע קראנקהייטען
2-10 אין שפיטאל שווי. דרך (220)
נעהמט אן קראנקע ביז האלב 11 פריה
אונד פון האלב 3 ביז 5 נאך מיטאג
ווארשוי, דזיקא 4 — (נאוואליסקי 6)

דיימישע מיטמאגען!
צו מעססגע פרייזען, אויך פער-
שיעדענע צייטונגען צום לעזען ביי
אהרן משכיל-לאיתן
ווארשא, נעשע 13, וואהנג 7,
12-50 אין טהויער, 2 שטאק. (192)

י. שעקמאן ווארשא.
פאבריק פון וילבער 84 פראכע
(128) עט סלאטע-ווארען. 24 50
В. Шекманъ, Варшава,
Налеваки № 20.
טאנאון נאלעוויקי 20, פאבריק דזיקא 10

בית מסחר הספרים
י. ראומאווסקי בברדיטשוב
ובתחלתה שלו בוווארשא. נאלעוויקי 34
אצל א. ציילענגאלד נמכרים כל מיני
ספרים במקחים נמוכים. 4-50 (217)

פאבריק פון פיערפעסטע
אייווערנע קאסעס
עמפּעֿהלט איהר אויס-
ארבייטונג נאך נייעסטע
סיסטעם, קאנקורירט מיט
די פרייזען און פערזענ-
סערט די № 20 נעגען
אנדערע פאבריקען
פרייז קוראנטען פראנקא
Ш. Хари, Варшава, Новополье 40

נייטיג פאר יעדען!
די נייע ערפינדונג, וועלכע
האט א פאשענט פון אייראמא
און אמעריקא, "צו פערדיטען
הויזען פון צערטען און איי-
געשמיצט ווערען" קאסעט א
פאר 20 קאפ מיט פארטא. דאס
אליין פערקויף קענען בעקומען
אלע פירמעס. מוסטערן פיר דאס
געגענווערטע 20 קאפ, די
גענויערע תנאים שיקט דער
פארשטעלער פון דער פירמא
M. Капланъ, Свпелочъ,
Грод. губ.
(189) 1-2

"Chromolin"
"כראמאלין" דאס איינציגע ניט
צום פוצען און קאנסערווירען ושווערע,
מאכט א וועלטגענעם גלאנין. פערקויף
אין שוועדיקע מאגאזינען און אפטענע
12-6 סקלאדעס
אנענטען ווערדען געזוכט
L. Schneider,
Warszawa Nowy-Swiat 34.